

Sonia nouis supuentibus causis nouis est remedijs succurrendum. ex de iur. ca. ceteru. ff. de ven. inspi. li. i. in prin. Idcirco ego barcholomeus brixienis ostendens d magnificencia creatoris apparatus decretorum duxi in melius reformandū. nō detrahendo alicui. nec attribuen- ento michi glorias quas nō feci sed suppleudo defectū.

Solummodo ubi cor- rectio necessaria videbat. vel ppf subtrahōz de crea- taliū et diminitō nē earū. vel ppē iura q supuenerūt d nouo. iterdū eti az solutōes iterpo sui q ptermissē fu erant a iohē. hoc feci ab honore om nipotentis dei et ec- clelie rōne. ad vti litatē oim stuten tiū i iure canōico.

Incipit discordia discordantiū cano- num. ac p̄mum de iure nature et hu mane constitutionis Rubrica.

Manum genus duobz regitur na- turali videlicet iure et moribz. Jus naturale est qd in lege et in euāge- lio dicitur. quo quisqz iubetur alij- facere quod sibi vult fieri. et phibe- tur alij inferre quod sibi nolit fieri. Vnde xp̄us in euāgelio. Omnia que- cūqz vultis vt faciant vobis homi- nes et vos eadē facite illis. Hec est enim lex et pphe. Idcirco p̄fidorus in

Manum gen. tra- ctaturus ḡanus d iur. ca. p̄mo incipit a sim- plicioribz et digm- oribz fm naturaz. s. a iure naturali. qd antiq̄us et dig- ni⁹ ē. cepit enim ab ip̄a rōabili cre- atura. vt in sti. de- ref. diu. s. omobi- us assignat ḡ mul- tas d̄ras iuris na- tural ad alia iura vsqz ad xv. di. i. q̄ aggredditur p̄nci- pale propositū. s. de iur. ca. originez eius assignans.

Duobz. vile- alias vtile. signat- otrariū q̄. xvi. di. duo sunt. S3 illis duobz regit. tā q̄ auctoibz. istis

tanq̄ m̄stis. xi. q. i. s. ex h̄is. Naturali. i. d̄mo. Et moribz. i. ofuetudinario iur. vel etiā iure hūano siue scripto siue n̄ scripto. xxv. q. i. i. m̄stis.

Jubetur. sed nōne ego volo q̄ alter det michi rē su- i. m̄stis. am nō tñ ego volo dare ei meā. expone ḡ. vult. i. debz. velle. et sic ex- p̄mōt̄ ibi caritatē habe. et fac qd vis. vide de pe. di. ij. canomis. v. cū q̄. et sic exp̄mōt̄ lex. ff. de solu. l. i. vel expone. Jubetur. i. consultitur. Sic ecomuerio verbum rogandi pro verbo precipiendi ponit. xi. q. iij. ro- quā inuenimus exp̄sse prohibitum in lege vel in

Et phibet. n̄m. euāgelio m̄si p̄ quandā ofequētā. Nam vbi vnum otrariorum p̄cipit. p̄ ofequēs aliud phibet sic vbi aliqd iudica- tur meum esse p̄ ofequēs iudicat tuū nō esse. vt. ff. de p̄cur. l. i. p̄mōp. s. qd eni. i. fi. vj. q. i. f̄cus ē cū. ca. se. tē reo et tñ nō vult vt mors

Inferre. sed nōne iudex mfert mors sibi iferat. S3 dic q̄ iudex nō infligit mortē sed lex. vt. xxij. q. v. homicidias. et. c. cum hō vel in- telligaz s̄ oia de opibz misericordie ad q̄ quilibet tenet. vt. lxxvi. di. nō satis. Johannes. s̄ sit. sic ponit. ibi deū time et man- data eius obfua. hoc ē omnis hō

Vultis. i. debetis velle. de pe. di. ij. caritas circa p̄nci. ibi fima- celestium preceptonum.

In euāgelio. mat. s. vij. c. data eius obfua. hoc ē omnis hō

Vultis. i. debetis velle. de pe. di. ij. caritas circa p̄nci. ibi fima- celestium preceptonum.

Mane. ad p̄bandū supradictā diuifidz. s. de lege d̄ma et humana. Anes leges. i. ois lex. et ponit. plurale. p̄ singulari. Sic econ- uerso singulare pro plurali. ff. de testa. tu. si quis ita. s. i. et. ff. de ver. sig. l. i. in vfu. m̄sti. de le. agn. fuc. s. si plures. Si. n. de- monstretas duas leges. vnā diuinā. et aliā humanā. non p̄t vere dici. Itē leges aut sunt diuine aut humane. et valet talis interpretatio in- Reptis quantoqz cū ita scribitur. si ista vera sūt. i. vt si hoc verum est. et si illud verū ē. sic ex de ap. significauit. i. fi. et ex de p̄ben. cū iam dubū. ex de Rep. ex p̄te. sic. ij. q. i. i. primis. ff. de od. et demon. falsa. i. fi. et. ff. de sta. ho. sūma.

Constant id est iste facte sunt. q̄. Discrepāt. nō sūt tñ otrarie

Ita tranfire p agrū alienū d̄ma p̄mittit. humana phibet. Sed phibi- tio et p̄missio nō sūt otria. nā d̄ns p̄mittit vxozē istelē dimitta. ap̄s phibet. vt. xxvij. q. i. i. nūc. s. xxxij. di. placuit.

Alijs vt. ij. di. illa. et. naturali oia sūt omnia. vt. ij. e. ius na- turale et. ij. di. vij. q̄ iur. ff. s̄ aliq̄s as- ger ē alien⁹ iteo expone alienū. i. qui alienus ē motu. Vel. i. nō tuum

Fas ē. i. equū est. cū subest cau- sa. et innoxius ē trā- situs vt. xxij. q. ij. c. vlt. Item iure diuino licitum est cōmetere vuas in alterius agro. sed non exportare. et o- terē spicas et ome- tere. s. licitū ē. vi. q. iij. c. i. Sed nō mittere falcē. vt. de o. di. v. discipu- los. S3 licet sit es- quū iure d̄mo nō tñ ē ius. id ē ius n̄ bas ciuilem actio- nez. Vbi enim ali- quō michi p̄bost et tibi non nocet. equū est vt me n̄ phibeas licet ius tibi deficiat. vt. ff. d̄ aq̄ plu. ar. in sū- ma. s. Itē varijs- trāfire eni p̄ agrū alienū licz i calibz. s. si hūitūz debz- at. vt. C. d̄ hūit. p̄ agrū. Si thezaurū suū vult q̄s effoz- dē. ff. ad exhibē. thezaurus. i. fi. et si glās mea cecidit in agrū tuū. ff. de gland. leg. l. vni- ca. et dū q̄ro hoiez fugitiuū. ff. d̄ ser- fu. diuul. et i alio- casu. xxij. q. ij. c. vl. dū via publi- ca destructa ē. vt. ff. quemadmodū d̄

quinto libro ethimologiaz ait. Diuine leges natura humane mo- ribus constant.

Omnes leges a d̄mo sunt a huma- ne Diuine natura humane moribz constāt. Ideoqz h̄e discre- pāt. qm̄ alie alijs gentibz placent. Fas d̄ma lex ē Jus lex hūana. tñsi- re p̄ agrū alienum fas ē. ius nō est.

Ex h̄bis hui⁹ auctatis euidentē dat̄ itelligi in quo differāt in se lex diuina et hūana. cū omē qd fas est. noie diuine. vel naturalis legis ac- cipiatur. Nomine vero legis huma- ne. mores iure ofcripti et traditi in- telligantur. Est autem ius gene- rale nomen sub se multas species of- tinens. Vnde in eodem libro ethimo- logiarum isidorus ait.

Jus genus. lex autē species eius est.

Us ḡnale nomē ē. lex aut iu- ris ē spēs. Jus aut dictum qz iustū ē omē aut ius legibus et mo- ribus ofstat. Quid sit lex.

Ex est constitutio scripta.

Ms autem Quid sit mos. longa cōsuetudo est de mori- bus tantummodo. tracta.

Us ḡnale. qz fuit⁹ amie. l. si loc⁹. s. vl. Jo.

Iustū ē. nec iudex d̄. nisi iustus sit. vt. xxij. q. ij. c. i. Qm̄qz tñ ē aliqd ius qd nō est equū nec iustū. vt si alicuius vxoz adulteratur qz ille non possit promoueri. vt. xxxij. di. si cuius. quod intelligo si ille postea cognouit eam qz sine culpa sua p̄m̄ri nō debet. vt. xvi. q. vij. muentū. Itē equū et iustū ē vt nemo cū alteri⁹ iactura locupletetur. vt ex de p̄mis. suā. et. ff. de o. m̄te. nā h̄c. et tñ otra illā eq̄ta tē indus- cta est v̄ncapio siue p̄scriptio. S3 h̄c est ne rerū d̄ma sine in incerto. et vt aliquis sit litū fims. vt. ff. de v̄fic. l. i. et. ff. p̄ suo. l. si. Item m̄- quū ē. vt vnus p̄m̄at. p̄ alio qz nō debet p̄gredi pena v̄lē q̄ rep̄iat in excetente delictū. vt ex d̄ h̄is q̄ fuit a ma. p̄te. c. q̄siuit. tñ of hanc equitatē multa iura loquūtur. vt. i. q. iij. s. Itē peccato actoz. et. vi. q. i. s. verū. et ex de sp̄o. nō ē nob S3 dic qz in omibz talibz ex cā et. p̄- lono publico q̄nqz induc̄ rigoz. otra naturalē eq̄tatē. q̄nqz tñ sine ra- tione induc̄ rigoz. otra equitatē. et hoc solum p̄ ratione sufficit qd ita scriptum est. vt. ff. qui et a quibz ma. li. nō fi. l. p̄p̄xit. Jo. Est et aliud qd ē equū. nō tñ iustū. C. de furē. l. si q̄s. C. d̄ iud. placuit.

Mos aut. quā ofuetudinē d̄cis esse longam. vel quot vices dices induc̄ ofuetudinē. Nam qd istud qd bis factū ē. vt. xxv. q. ij. ita nos. vel illam que ter facta ē. vt ex de elec. venerabilē. in fi. vel illam que sepius q̄ ter facta ē. vt ex de ca. pol. et. pp. cū ecclia. vel illam que d̄cies facta ē vt lōga p̄scriptio d̄. q̄ ē. x. ānoz. vt. C. de p̄scrip. lon- tem. l. emptor. et. s. sup. longi. vel illam cui⁹ non existat memoria. vt. iij. q. vi. s. q̄ppe. et. ff. de aq̄. coti. et. est. l. s̄ iur. s. ductus aque. Dicit ofueuit. qz in crimibz due vices iduc̄ ofuetudinē. xvij. di. s. h̄c etiā. d̄. q̄s otra. S3 illud qd ad p̄sumptōz. ad h̄c facit. ex. de p̄sup. c. scribaz. S3 in alijs tres non sufficiūt. C. de epi. audi. l. iij. in fi. Jo. Hoc teneas p̄certo qz scdm ius canonicū nō valet consuetudo nisi p̄scripta sit. vt ex. de ofue. c. vl. ba. videtur tamen qz quatern⁹ actus inducat ofues- tudinē. C. d̄ fuit. l. vl.

videtur inconvemēs quia idem ponitur in descriptōe et in descripto . et qz idem ponitur p specie et p genere . h̄ dic qz aliter sumit hoc nomē mos . et aliter hoc nomen moribz . aliter hoc nomen osuetudo . hoc no- men mos sumitur pro iure non scripto . hoc nomen consuetudo sumit generaliter p iure scripto et non scripto . vt . h̄ . c . p . x . s . h̄ nomē mo- ribz sumitur hic pro frequentibus actibus hominum . Jo .

Consuetudo . institutum . dicitur hic mani- feste qz plures vi- ces non sufficiunt ad hoc vt aliquid dicatur osuetudo . n̄ institutū sit qz il- lud p osuetudie ammodo seruet . Nam p̄t esse qz ex ḡra vel tolerātia sepius hoc p̄mis- sū sit . vt . c . de . v . si . abbate . ēta me- diū . x . q . iij . q . vñ licet sepius aliqd̄ factū sit . n̄ fiat eo animo vt i poste- rā hoc fieret . etiā si h̄io iur̄ id face- ret tal' vsus n̄ dici- tur vsus vt . ff . de iur̄ iudic̄ . p . l . i . q . i . i . i . l . i . redē ait . r . l . v . Itē alia ra- tōe patet . qz sole- vices nō inducūt osuetudinē . quia licet pluribz vicibz aliqd̄ iudica- tū sit . n̄ tñ i poste- rā ita iudicādū ē . qz nō exēplis h̄ le- gibus ē iudicādū . vt . C . d . sen . r . mē . oim iud . l . nemo . s . h̄ m̄ osuetudi- nem bñ iudicat .

vt ex de eo q̄ mit . m . pol . cū venissent . xij . di . illa . et . xxxij . di . placuit . Item et alia multa requirūt ad hoc vt aliquid dicatur consuetudo vt dicemus . h̄ . viij . di . frustra . tūc tōmū recurrēdum est ad osuetu- dōm . cū lex deficit . et sic ē ar . qz nun- quā h̄m osuetudinē est iudicādū si ius otrariū p̄cipiat . et ar . xi . di . cō- suetudinē . et . c . osuequē . r . h̄ . di . viij . si osuetudinē . et . c . osuetudo . r . ex de sen . et re iud . cū causa . et ex de fo . ope . qz clericis . et . ff . d . sepl' . v . io . l . iij . q . diuus . h̄ hic multa occurrunt otraria vt . h̄ . xxxij . di . placuit . et ex de eo q̄ mit . m . pol . cū venissent . et ex de cog . spi . c . sup . eo . et ex de testa . ad hoc . et de arbi . dilecti . et ex de consue . c . ij . Ex omnibus istis habetur qz osuetudini statur otrā ius scriptū . Solutōnem enim istius qñ osuetudo p̄iudicat iuri . dicemus . h̄ . viij . di . frustra . hic tene qz cons- uetudo rationabilis et p̄scripta iuri p̄iudicat . ita michi videtur vt ex de osue . c . vlti . etiā si alia nō interueniāt de quibz facit mētionem . Jo . in illo . c . frustra . b . s . ad quā osuetudinē dicis recurrēdum an ad cō- suetudinē vicinaz . puinciaz . videtur qz ad osuetudinē roman- nam vt . h̄ . xi . di . c . vlti . et mlti . de satisba . q . vlti . Econtra videtur qz ad osuetudinē loci . vt . xij . di . illa . et . C . de edifi . p . an m totū . Et iura pal- legata ad hoc inducas . Ad hoc dico qz iudex maxime delegatus p̄mo scdm canones iudicabit . r . di . lege impatoz . xxx . q . v . iudicantē . Defi- cientibus canonibus iudicet scdm leges vt ex de no . opis nunciā . m- telleximus . et . h̄ . di . x . si in adiutorium . Deficiente omni iure procedat ad ḡnālē osuetudinē vel etiā p̄ticularē cū defuerit general' . licet qdā dicāt tūc recurrēdū ad osuetudinē romanā . Deficiente iure et osuetudi- ne . p̄cedas de similibz ab s̄līa . vt . xx . di . de quibz . ff . de legi . l . n̄ p̄t . Omnibz deficientibz ad romanā osuetudinē p̄cedas . vt . ff . de legibus . et os̄tutōnibz . de quibz . m̄ p̄ncipio . licet sit ar . qz ad osuetudinem vi- cinarum puinciarū sit recurrēdū . ex de censu . sup . eo . Jo .

An ratōe . ar . qz deficientē lege vel canone p̄t allegari ratō . vt . xij . di . si romanoz . et . viij . di . frustra . ratōnē tamē ogruūt religiōi . vt

Religiōne . multa . n̄ sūt otrāz virginem peperisse .

Disciplinē . qz licet platus de ratōne possit cohercere subditū de- linquētem . tñ disciplinate tenetur ipm cohercere vt p̄ficiat ei ad salu-

tem . vt . xlv . di . cū beatus . Debeat persequi . inimicū nō tamen p̄ficiat

Saluti . licz ratio sit qz h̄ . hoc ab salutē . natura multis mo- dos aut naturale . ad itelligētā istoz nota . qz bis dicit . Quā- doqz dicit natura vis insita rebo similia s̄ s̄lībz . pereās . xij . di . nerun . v . ecce . vi . q . i . si quis . xxvij . q . i . sepe . Secdo modo dicitur natu- ra quidam stimulus siue instinctus nature ex sensualitate pueniens .

ab appetendū vel perreandū vel ad educandū . xxxij . q . v . h̄ . rēd . ff . de in ius vocan- l . i . q . ius naturale . insti . de iur̄ . na . in prin . Tercio mō dicitur instinctus nature ex ratione pueniens . et ius ex tali natura pro- ueniens dicit' na- turalis equitas . et scdm hoc ius natu- re oia dicūt omni- nia . i . omnicanda tpe necitatis . vt . xlvij . di . sic . Quar- to mō dicitur ius naturale p̄cepta naturalia . hoc sci- licet non furtū fa- cies . Non mecha- beris . xxxij . q . vij . quibz adulterio . in- sti . de obli . que ex- telic . nal . ēca p̄n . et etiam omne ius diuiniū dicit' ius naturale . et secun- dū istud ius omnia dicuntur similit' omnia . i . comuni- canda . bene enim fuit aliquid pro- prium de iure di- uino . Nam ipi a- de fuit dictum . in- fudore vultus tui

Vs naturale est omne oim nationū . eo qz vbiqz instinctu nature nō os̄tutōne aliqua habet . vt viri et femie diūctio . liberorū suc- cessio . et filioz educatio . oīs oim possessio . et oim vna libertas . acq̄si- tio eorum que celo terra mariqz ca- piuntur . Itē deposite rei vel como- date pecunie restitutio . violentie p- vim repulsiō . Nam hoc aut si quid huic simile est . nunquāz iniustū sed naturale equūqz habetur .

Vs ciuile . **Quid sit ius ciuile .** le est quod quisqz popul' vel ciuitas sibi p̄riū hūana diuinaqz causa os̄tuit . **Quid sit ius gentiū**

Vs gentiū est seditū occu- patio et edificatio . munitio . bella . captiuitates . seruitutes . post- liminia . federa pacis . inducie lega- torum non violandorum religio . cō- nubia inter alienigenas prohibita . hoc inde ius gentium appellatur . quia eo iure omnes fere gentes v- tuntur . **Quid ius militare .**

velceris pane tuo . l . di . in capite . Et alibi . nō occupas rē p̄xiui tui . xlvij . di . virū . Similiter ius ciuile varijs modis dicitur . Cūqz dicit' ius ciuile illud ius quod non est naturale vel ius gentium . scdm s̄ ius canonicum dicitur ius ciuile scdm qz hic sumitur . Secundo modo dicit' ius ciuile omne id quod non est ius canonicū . Tercio modo dicit' ius ciuile lex . xij . tabulaz . ff . d . orig . iu . l . ij . q . ex actis . Quarto modo di- citur ius ciuile ad d̄ram iuris pretorij . ff . e . ius autem . Jo .

Vs naturale . diuinitio . si intelligas de diuinitioe corporum scdm hoc ē ius naturale ex sensualitate pueniens . Si intelligas de cōiunctio- ne animoz ē ius naturale ex ratione pueniens . ex de byga . debitum .

Successio . nō intelligo de successione q̄ fit p hereditatē . cū illa non sit naturalis . h̄ de successione que fit p carnis p̄pagatōz . Vel etiā intel- ligi p̄t de illa qua liberi iur̄ nature succedāt p̄ibz vt . ff . vñ li . l . i . et . l . scripto . q . nō lic . p̄res eni t̄baurilant filijs nō filij parētibz vt . xvi

Educatio . q . i . p̄dicatoz . Similiter filius p̄rem egentē cogit' alere . xxxij . q . iij . mē . et . C . de alen . li . l . i . et . ij . et i casu m̄ filij . et libe- p̄ronū . vt . ff . de agno . li . l . si quis . q . solēt . d̄ic oīia . i . oīicanda tē-

Comunis . i . nichil erit p̄riū alicui . vel pore necitatis vt . xlvij di . sicut . Nam etiāz h̄m legem romanā tpe piculi cibaria maxime erant cōmuna . vt . ff . ad . l . ro . de iactu . l . ij . q . cum in eadem nauī . in fi-

Capiuntur . hoc eni r alia que in nullius bonis sūt occupantē cōce- duntur . vt mlti . de rē . di . q . fere . c . ne quis . Et si dñs et deponens

Itē deposite . fallit . h̄ . xxxij . q . ij . simul petūt rē . potius restituit' dño . vt . ff . de positi . bona . modare . omēdare item est qd̄ deponere .

Commendare . vel co- vt . ff . de positi . lucius ticius .

Per vim . qd̄ cuiuslibet licet vt . ff . de iustitia et iur̄ . vt vim . et ex d sen . ex . c . ij . q . si vero . in fi . De illa materia habes notatum . xxxij . q . i . in fūma . Jo .

Vs ciuile . ciuitas . sic aliq̄ ecclia ius sibi statuit . hūana . i . oīē platōe dei . de . o . di . in . c . ij . et h̄om . vt . ff . de fē . l . i .

Vs gentiū . seditū . i . hostiliū . vt . xxxij . q . vij . si de rebo . et . q . v . di- cat aliq̄ . insti . de rē . di . q . Itēz q̄ ex hostibz . et . ff . de acquir . rē . do . naturalē . q . vl . Vel dic seditū vacantū que occupantē occiderentur . vt mlti . de rē . di . q . fore . alioquin si p̄pria auctoritate rapet etiam rem-

nam catet a domino vt .xvi. q. vi. placuit. et .ff. q. metus causa .ex
 tat. et .C. vnto vi. si quis in tantam. nisi forte alio modo no possit eaz
 consequi per iudicez. vt .xxiii. q. ii. c. i. et .ii. et .ff. qui in fraudē credi-
 ait pto. §. si debitorem. Jo. q. seruitus inducta sit per ebrietatez.

Seruitutes alibi dicitur vt .xxxv. di. sexto die. Alibi videtur
 inducta ex p̄scriptione septēni. vt .ii. di. vii. in fūma. m. glo. que incipit
 a iudicijs. super il
 lo vbo. iustificatō
 nibus. So. dicitur
 .n. inducta de iur̄
 gentium. quia ius
 gentiū eam a pro
 bauit. non q. eam
 prima inuenerit.

**Si ergo bellum iu-
 stum ē. seruuus ca-
 ptus sit capientis**
 vt .xxiii. q. v. di.
 cat. et fm .ff. pec-
 cat. taliter captus
 si recedat a domi-
 no suo vt .xxvii. q.
 .iii. si quis fūi.
 Sed vbi bellū non
 est iustū licitū est
 ei fugere dum p̄t
 vt .ff. de ca. nichil
 interest. Jo.

**Postliminia. postliminiū ē ius
 quo restituitur ali-
 cui res quā p̄ cap-
 tiuitatē amiserat.**
 vt .xvi. q. iii. p̄ma
 actione. et .xxiii.
 q. i. cum p̄ bellū
 cā. n̄ sint arma q̄ n̄
 restituntur. q. il-
 la turpiter amisit
 vt .ff. de capti. et
 postli. l. ij.

**Legatoz. si
 q̄s legati vel ami-
 eoz. vel hostiū im-
 pediat fm canones
 excoicatur vt .x.
 l. ij. di. si q̄s. xxiii.
 q. ii. h. q̄s. Sed m
 leges trahitur ho-
 stibus vt sic ser-
 uus illoz. m. ff. de
 leg. l. v. l. i. Jo.**

**Alienigenas. vt
 .xxviii. q. i. ca-
 ue. et .c. sequenti.**

**Us militare. federis. i. pa-
 cis opponente.**

**Deserat. fm
 canōes q̄ fugit in
 bello publico infa-
 mis ē. vt. vi. q. i. ifames. fm leges capite puniē. vt .ff. d. re mili. om̄e.
 §. q̄ in acie. Jo.**

Modus. h. xii. q. ii. vulterrane. h. xvi. q. vi. c. i. §. q̄ in acie. Jo.

Dignitatum. quis sit dignior vel superior alio.

Cū corona. i. maius munus. C. Torques. i. minus munus.

**Principis. nō ergo omnia q̄ capiuntur in bello sunt principis. et
 sic est oia. xxiii. q. v. dicat vbi dicitur q. regis sunt omnia. Sed dic q.
 principis sunt omnia quo ad tuitōnem. Sed ip̄e tenetur ea diuidere se-
 cū dum merita p̄sonarum vt. xii. q. ii. vulterrane. et .c. concessō.**

**Us publicū ē. vñ q̄ ledit sacēdotes vel sacras res ab om̄ibz tanq̄
 pro publico crimine p̄t accusari. ar. ii. q. i. in primis.**

**Us q̄ritū. a q̄rino. i. romulo. iudic. vbi dicit q̄ iudicē vtūē ro/
 mano iure. h. om̄es vccantur ro/
 mani subiecti romano impio. put d̄i populū romanū habere filios in
 potestate. ff. de rei ven. l. i. put etiam gentiles sūt sub romano impio
 Nam impator est princeps totius mūdi vt. vii. q. i. in apibz. sed in di/
 uersis puincijs diuersi reges sub eo sūt vt. vi. q. iii. scitote. ff. ad. l. ro
 di. de iactu. qui leuāto. et. l. d̄p̄catio. Qui ergo nō vult esse s̄b roma-
 no impio. nec hereditatem h̄re p̄t. h̄ nec alia que hic de iure humano**

enumerantur. ar. di. viii. quo iure.
**De vfucapionibus. vfucapio est acquisitio domini p̄ otimiationē
 possessionis t̄pis lege diffinita. §. de vfucap. l. iij. Di. ij.**

**Onstat. in hac. ij. di. agit que sunt partes siue species romani
 iuris. Agitur etiam quare leges consulares vel tribune vel
 alie sic sunt appellate.**

**Ex ē constō
 ppli. oli ppli
 statuit leges. sed
 hodie transtulit
 hanc potestātē in
 imperatorem vt i/
 sti. de iur̄ naturali
 §. sed q. p̄ncipi.
 vt dic q. hodie po
 pul⁹ p̄t. q. dicitur
 tur ibi transtulit
 .i. concessit. b.**

**Maiores. ma-
 iores natu dicitur
 nobilitate antiq̄-
 tate dignitate scien-
 tia. vt. ij. q. vii. q̄-
 redū. et .c. crimia/
 Lebi tōes
 scita. plebis
 cita p̄mo facta fu-
 erūt p̄pter discor-
 diam que fuit in
 nobiles et plebei-
 os vt. ff. de origi-
 iur. l. ij. §. h̄iissem
 temporibus.**

**Onstitutō. e/
 dictū. p̄prie
 dicuntur ostōnes
 p̄n capū et edicta p̄
 toz. Dicitur etiā
 edictus iudicis vt
 est citatō. xxiii. q.
 .ii. §. illicita. ff. d.
 re iur̄. otimacia.
 Respona. so
 p̄prie. non
 eni licet iudici ab
 eoz. r̄s̄is t̄uare
 vt m̄li. d. iur̄ nas
 turali. §. h̄s̄is. ac.**

**Sedam etiā
 leges. p̄ma.
 h̄c fuerunt p̄e-
 mia q. si quis ro-
 me haberet tres
 filios. i. italia qua/
 tuoz. vel in puin-
 cia. v. non poterat
 vocari ad on⁹ tu-
 tele. m̄li. de excu-
 sa. tu. in prin. vel
 aliter ostitutū est
 q. si q̄s habet mi-
 nus q̄. xv. ānos**

**Onstitutō. e/
 dictū. p̄prie
 dicuntur ostōnes
 p̄n capū et edicta p̄
 toz. Dicitur etiā
 edictus iudicis vt
 est citatō. xxiii. q.
 .ii. §. illicita. ff. d.
 re iur̄. otimacia.
 Respona. so
 p̄prie. non
 eni licet iudici ab
 eoz. r̄s̄is t̄uare
 vt m̄li. d. iur̄ nas
 turali. §. h̄s̄is. ac.**

**Sedam etiā
 leges. p̄ma.
 h̄c fuerunt p̄e-
 mia q. si quis ro-
 me haberet tres
 filios. i. italia qua/
 tuoz. vel in puin-
 cia. v. non poterat
 vocari ad on⁹ tu-
 tele. m̄li. de excu-
 sa. tu. in prin. vel
 aliter ostitutū est
 q. si q̄s habet mi-
 nus q̄. xv. ānos**

**Onstitutō. e/
 dictū. p̄prie
 dicuntur ostōnes
 p̄n capū et edicta p̄
 toz. Dicitur etiā
 edictus iudicis vt
 est citatō. xxiii. q.
 .ii. §. illicita. ff. d.
 re iur̄. otimacia.
 Respona. so
 p̄prie. non
 eni licet iudici ab
 eoz. r̄s̄is t̄uare
 vt m̄li. d. iur̄ nas
 turali. §. h̄s̄is. ac.**

**Sedam etiā
 leges. p̄ma.
 h̄c fuerunt p̄e-
 mia q. si quis ro-
 me haberet tres
 filios. i. italia qua/
 tuoz. vel in puin-
 cia. v. non poterat
 vocari ad on⁹ tu-
 tele. m̄li. de excu-
 sa. tu. in prin. vel
 aliter ostitutū est
 q. si q̄s habet mi-
 nus q̄. xv. ānos**

**Onstitutō. e/
 dictū. p̄prie
 dicuntur ostōnes
 p̄n capū et edicta p̄
 toz. Dicitur etiā
 edictus iudicis vt
 est citatō. xxiii. q.
 .ii. §. illicita. ff. d.
 re iur̄. otimacia.
 Respona. so
 p̄prie. non
 eni licet iudici ab
 eoz. r̄s̄is t̄uare
 vt m̄li. d. iur̄ nas
 turali. §. h̄s̄is. ac.**

**Sedam etiā
 leges. p̄ma.
 h̄c fuerunt p̄e-
 mia q. si quis ro-
 me haberet tres
 filios. i. italia qua/
 tuoz. vel in puin-
 cia. v. non poterat
 vocari ad on⁹ tu-
 tele. m̄li. de excu-
 sa. tu. in prin. vel
 aliter ostitutū est
 q. si q̄s habet mi-
 nus q̄. xv. ānos**

**Onstitutō. e/
 dictū. p̄prie
 dicuntur ostōnes
 p̄n capū et edicta p̄
 toz. Dicitur etiā
 edictus iudicis vt
 est citatō. xxiii. q.
 .ii. §. illicita. ff. d.
 re iur̄. otimacia.
 Respona. so
 p̄prie. non
 eni licet iudici ab
 eoz. r̄s̄is t̄uare
 vt m̄li. d. iur̄ nas
 turali. §. h̄s̄is. ac.**

**Sedam etiā
 leges. p̄ma.
 h̄c fuerunt p̄e-
 mia q. si quis ro-
 me haberet tres
 filios. i. italia qua/
 tuoz. vel in puin-
 cia. v. non poterat
 vocari ad on⁹ tu-
 tele. m̄li. de excu-
 sa. tu. in prin. vel
 aliter ostitutū est
 q. si q̄s habet mi-
 nus q̄. xv. ānos**

**Onstitutō. e/
 dictū. p̄prie
 dicuntur ostōnes
 p̄n capū et edicta p̄
 toz. Dicitur etiā
 edictus iudicis vt
 est citatō. xxiii. q.
 .ii. §. illicita. ff. d.
 re iur̄. otimacia.
 Respona. so
 p̄prie. non
 eni licet iudici ab
 eoz. r̄s̄is t̄uare
 vt m̄li. d. iur̄ nas
 turali. §. h̄s̄is. ac.**

**Sedam etiā
 leges. p̄ma.
 h̄c fuerunt p̄e-
 mia q. si quis ro-
 me haberet tres
 filios. i. italia qua/
 tuoz. vel in puin-
 cia. v. non poterat
 vocari ad on⁹ tu-
 tele. m̄li. de excu-
 sa. tu. in prin. vel
 aliter ostitutū est
 q. si q̄s habet mi-
 nus q̄. xv. ānos**

**Onstitutō. e/
 dictū. p̄prie
 dicuntur ostōnes
 p̄n capū et edicta p̄
 toz. Dicitur etiā
 edictus iudicis vt
 est citatō. xxiii. q.
 .ii. §. illicita. ff. d.
 re iur̄. otimacia.
 Respona. so
 p̄prie. non
 eni licet iudici ab
 eoz. r̄s̄is t̄uare
 vt m̄li. d. iur̄ nas
 turali. §. h̄s̄is. ac.**

**Sedam etiā
 leges. p̄ma.
 h̄c fuerunt p̄e-
 mia q. si quis ro-
 me haberet tres
 filios. i. italia qua/
 tuoz. vel in puin-
 cia. v. non poterat
 vocari ad on⁹ tu-
 tele. m̄li. de excu-
 sa. tu. in prin. vel
 aliter ostitutū est
 q. si q̄s habet mi-
 nus q̄. xv. ānos**

**Onstitutō. e/
 dictū. p̄prie
 dicuntur ostōnes
 p̄n capū et edicta p̄
 toz. Dicitur etiā
 edictus iudicis vt
 est citatō. xxiii. q.
 .ii. §. illicita. ff. d.
 re iur̄. otimacia.
 Respona. so
 p̄prie. non
 eni licet iudici ab
 eoz. r̄s̄is t̄uare
 vt m̄li. d. iur̄ nas
 turali. §. h̄s̄is. ac.**

**Sedam etiā
 leges. p̄ma.
 h̄c fuerunt p̄e-
 mia q. si quis ro-
 me haberet tres
 filios. i. italia qua/
 tuoz. vel in puin-
 cia. v. non poterat
 vocari ad on⁹ tu-
 tele. m̄li. de excu-
 sa. tu. in prin. vel
 aliter ostitutū est
 q. si q̄s habet mi-
 nus q̄. xv. ānos**

**Onstitutō. e/
 dictū. p̄prie
 dicuntur ostōnes
 p̄n capū et edicta p̄
 toz. Dicitur etiā
 edictus iudicis vt
 est citatō. xxiii. q.
 .ii. §. illicita. ff. d.
 re iur̄. otimacia.
 Respona. so
 p̄prie. non
 eni licet iudici ab
 eoz. r̄s̄is t̄uare
 vt m̄li. d. iur̄ nas
 turali. §. h̄s̄is. ac.**

**Sedam etiā
 leges. p̄ma.
 h̄c fuerunt p̄e-
 mia q. si quis ro-
 me haberet tres
 filios. i. italia qua/
 tuoz. vel in puin-
 cia. v. non poterat
 vocari ad on⁹ tu-
 tele. m̄li. de excu-
 sa. tu. in prin. vel
 aliter ostitutū est
 q. si q̄s habet mi-
 nus q̄. xv. ānos**

**Onstitutō. e/
 dictū. p̄prie
 dicuntur ostōnes
 p̄n capū et edicta p̄
 toz. Dicitur etiā
 edictus iudicis vt
 est citatō. xxiii. q.
 .ii. §. illicita. ff. d.
 re iur̄. otimacia.
 Respona. so
 p̄prie. non
 eni licet iudici ab
 eoz. r̄s̄is t̄uare
 vt m̄li. d. iur̄ nas
 turali. §. h̄s̄is. ac.**

Omnis sed quia supra tractauit de speciebus. Di. .iij. secularium legum. motu vult tractare de ecclesiasticis constitutionibus que varijs nominibus appellantur. quibus illud appellatur canon. quibus decretum. quibus decretalis epistola. Canon dicitur id quod statuitur in vniuersali concilio ex de biga. c. alicationis. constitutio greg. x. Decretum dicitur quod statuit papa & consilio cardinalium suorum ad nullius consuetudinem. c. di. c. i. Decretalis epistola dicitur quam statuit papa vel solus vel cum cardinalibus ad consuetudinem alicuius. .lix. di. h. ad nos. .xix. di. si romano. Item adhuc alias inuenimus appellationes canonice constitutionis vt dogma. mandatum interdictionis. sanctio. vt. xxv. q. ij. si quis dogmata. Dogma est quod consistit in doctrina fidei christiane. xxij. di. q. epus. de co. di. ij. liqdo. Mandatum quod consistit in doctrina & moribus. xxij. di. h. igitur. In interdictione quod nulla pena adicitur. xx. xij. di. interdixit. Sanctio vbi pena adicitur. xxxvi. di. c. ij.

Anon habet autem cano sub se quatuor species. xxv. q. .ij. si quis dogmata. **R**egula. aliorum. si regula nuncupatur. si regula nuncupatur quam trahit aliorum. Omnis regula est ius. male si dicitur lex que ita diffinitur regula. Regula est que breuiter enarrat non vt ex ea ius fiat. vt. ff. de re. iur. l. i. Item de. ff. e. ois diffinitio. Ad hunc dicitur quod si illud appellatur regula in qua aliquid statuitur generaliter non aduersus exceptionibus secundum hanc ex regula non sumitur ius et ita loquitur lex. Si si appellatur regula id quod includit seculi suas exceptiones. hinc hanc regula nuncupat fallit. et ita sumit h. Jo. **P**orro legatus ad hoc specialiter destinatus. licet enim aliquis sit generalis legatus non tamen potest facere generale vel provinciale consilium. quia ea que specialiter romano pontifici ceduntur mandata generali iurisdictione non transferuntur ex de offi. le. qd translationem. et mandata generalia iurisdictione non potest consilium exercere is cui mandatur vt. ff. de of. eius cui man. e. iur. l. ij. Si nuncupat metropolitanam in suis concilijs potest condere canones. non videtur vt. h. xvij. di. nec licuit. et. c. se. ar. de. h. xi. di. cat. l. lica. et de con. di. ij. c. i. Dicitur quod de paruis negocijs et de huius que spectant ad omnes potest condere canones. de magis rebus non potest vt. xvij. di. multis. xxij. q. i. quotiens.

Priuilegia. puatorum. puati dicitur proprie qui non sunt constituti in aliqua dignitate. vt. xxij. q. i. qui contra. sed hic puati dicitur omnes exempti a iure communi siue sit collegium siue aliqua specialis persona. vij. q. i. petiti. hic patet ratio quare verba posita in puilegijs potius ponuntur casualiter quam aditionaliter. cum dicitur sicut iuste possides. si illud verbum inuenis in puilegio exponatur sicut pro quod

Omnis hanc species secularium legum partes sunt. sed quod constitutio alia est civilis alia ecclesiastica. Civilis vero forense vel civile ius appellatur quo nomine ecclesiastica constitutio appellatur videamus. Ecclesiastica constitutio canonis nomine censeatur. **Q**uid autem canon sit. Isidorus in vi. libro etymologia rum declarat dicens. **Q**uid sit canon

Anon grece latine regula nuncupatur. **V**nde regula dicitur.

Regula autem dicta est eo quod recte ducit. nec aliquando aliorum trahit. Alij vero dixerunt regulam dictam. vel quod regat. vel normam recte viuendi prebeat. vel quod distortum prauumque est corrigat. **P**orro canonum alij sunt decreta pontificum alij statuta conciliorum. Conciliorum vero alia sunt vniuersalia. alia prouincialia. prouincialium. alia celebrantur auctoritate romani pontificis parte videlicet legato sancte romanecce. Alia vero auctoritate patriarcharum vel primatum vel metropolitanorum eiusdem prouincie. **H**ec quidem de generalibus regulis intelligenda sunt. Sunt autem quedam priuate leges tam ecclesiastice quam seculares que puilegia appellantur. De quibus in v. libro etymologia rum Isidorus ait. **Q**uid sit puilegium

Priuilegia sunt leges puatorum quasi priuate leges. **N**am puilegium inde dictum est quod in puato feratur. **O**fficium vero secularium

et hac ratione quod cum puilegium sit lex et lex debet esse certa vt. di. .px. .c. erit. et verba puilegij debent esse certa. hanc rationem assignat inuocans de v. sig. abbate. sup. illo verbo preteriti temporis more. Jo. secus tamen in sententijs et confirmacionibus simplicibus et scriptis. ex de offi. vi. vel inu. examinata. nisi papa ex certa scientia confirmaret vt ex de offi. dele. qm **I**n puato. id est in puatis.

siue ecclesiasticarum legum est. precipere quod necesse est fieri. prohibere quod malum est fieri. permittere vel quod dam illicita. vt premium petere. vel quedam illicita. vt dare libellum repudij ne fiant grauiora. **V**nde in eodem libro Isidorus scribit dicens.

Quid sit officium legum.

Omnis autem lex autem permittit aliquid vt fortis vir petat premium. aut vtat vt sacrarum virginum nuptias nulli petere liceat. aut puniat vt qui cedem fecerit capite plectatur. **E**ius enim premium aut pena vita moderatur humana. aut precipit. vt diliges dominum deum tuum.

Ausa vero **III** constitucionis legum est. humanam cohercere audaciam. et nocendi facultatem refranare. sicut in eodem libro Isidorus testatur dicens.

Quare leges sunt facte.

Eacte sunt autem leges vt earum metu humana coherceatur audacia tutaque sit inter improbos innocetia. et in ipsis improbis formidato supplicio refreneatur audacia et nocendi facultas. **P**reterea in ipsa constitucione legum maxime qualitas constitucionis est obseruanda vt contineant in se honestatem. iusticiam. possibilitatem. conuenientiam et cetera omnia que in eodem libro Isidorus enumerat dicens.

Rit **Q**ual autem debeat esse lex autem lex honesta. iusta. possibilis.

Omnis autem permittit. tribus modis dicitur aliquid permitti. vno modo quod nullo iure prohibetur vt secundas nuptias contrahere vt. xxxi. q. i. hac ratione. Secundo modo quod contra constitutiones humanas indulgetur. vt contrahere in quinto gradu vt. xxxv. q. iij. quedam. **E**t hoc est vt in puillio et dicitur absoluta permissio. Tercio modo dicitur illicitum permitti. vt maius illicitum vitetur. vt omelationes die commicio vt. iij. di. demig. **E**t permittitur adulterium ne fiat homicidium vt. xxij. q. .ij. si quod verius. et hoc dicitur copatiua permissio. **S**z potius appellatur tolerancia quam permissio et hinc hanc permissioem dicit cano quod ea que permittimus non approbamus. vt. xxxi. q. i. hac ratione. et secundum hanc permissioem dicitur de ere. quod multa tolerantur que si in iudicio deducerentur cassarentur. vt ex de pben. cum iam dudum. Jo.

Quis certe. si iniquus iudex ecclesiasticus potest taliter dictare sententias in causa sanguinis cum nec causis sanguinum possit in

teresse vt. xxij. q. viij. hinc a quibus. **H**ic dicit quod iudex ecclesiasticus potest dicere ius interrogati si non potest istud percipere vel consulere vt. v. q. vi. delatori. xxij. q. vi. pessima. **H**odie videtur correctum ex de excess. pla. ex litteris. **I**fecerit. vt de pe. di. i. si quis cum telo. **E**ius. i. legis.

Premio. i. puillio. **M**oderatur. passiu.

Aut precipit. hoc respicit superius. Di. .iij.

Ausa. hic intulatur quarta distinctio in qua ostendit quare leges sunt muent. sed ostendit que sine consideranda in constitucionibus legibus. ultimo ostendit quasdam leges esse abrogatas per contrariam consuetudinem.

Acte. coherceatur. nam per leges nemo cogitur bene facere sed male facere. prohibetur vt. xxij. q. v. ad fidem. v. si igitur.

Tuta. i. vt boni inter malos que viuunt vt. xxij. q. v. non frustra.

Rit autem honesta. quia in iure non tam ostendit et ex in. plv. in puillio.

Ratur iusticia quam honestas. xxxv. q. iij. porro. ff. de ritu nup. semp.

Iusta. aliter enim non est ius nisi sit iustum vt supra. di. .i. ius generale. **E**t Possibilis. quia si ex impossibilitate legem quis transgrediretur. frustra imputaretur ei ad penam. vt. xv. q. i. non

ē. xxij. di. q. iij. nabuehodonosor. v. vasis ire. ff. qn. ap. sit. l. i. §. dies. aut. s. scdm naturā. i. naturalē rōz. s. di. i. ofuetudo. ff. de bo. dāp. b. Cōsuetudinē p̄fic. qz si ē oīa ofuetudinē in. l. de portōibz. habitantiū p̄ oīa rāā ofuetudinē abrogatur. h. e. §. leges. et. c. status. mus. Item quia consuetudo interpretatur legem. vt. ex. de. v. sig. abba. te. ff. de legibus. cum de consuetudine. et. l. si de interpretatione.

Loco. quia i aliquibus locis aliz qua statuuntur q̄ alibi nō recipiēt.

vt. xxij. di. ante. r. c. aliter. Itē i iur ofuetudo ofuetudē da ē vicinitas loz. cozz. vel remotō. ut. lxxij. di. cū lōge.

Temp̄i. oīa enī dnt conuenire tempōibz suis. vt. xxij. q. iij. si ecclia.

Necess. Jo. saria. qz non nisi i stāte nēcitate ius statui debz. vt. r. xix. di. regule. ff. de ofitu. m. rebo.

Stilis. qz i utilis esset abiciē da. lxxij. di. cozz. epi. xij. di. omnia.

Manifesta. iij. q. iij. v. Itē. m. te.

In cas. sibi p̄tōne. ne quis ca. p̄tōse possit eā m terptari. vel etiāz ne alicui laqueus paretur per eam. xxvij. q. i. de vis. diuis. Jo.

Priuato. tūc enī esset p̄uilegiū.

Istis. iudi cent. cum ḡ papa vult oīere canones. epi. p̄s. fuit oīradicē. et di cere canō iste non cōuenit ofuetudi. m religionis nfe. vt. s. c. pr. s. nū. qd potius stabit sentētie ap̄lici. vel oim epoz. viderē qz epoz. quia oī bis maior ē vrbe. vt. xxij. di. legis. m. ar. qz sentētia pape p̄ualet. vt. r. xxv. q. ix. v. m. az. nā etiā error p̄nci. pis ius facit vt. ff. de suppl. leg. l. iij. m. fi. Dicit qz sentētie pape stabit oīa omes. ix. q. iij. nemo. et. c. qn. ta. nisi oīa fitē di cere. xxv. q. i. fuit quidā.

Non licebit. ar. qd semel approbatū ē. ammō nō p̄t reprobari. vt. viij. q. ij. dilectissimi. et. c. licet. et. xxij. q. v. horrendus. Jo. nisi ex noua causa. eē de offi. dele. c. insinuante.

Abrigate. abrogare ē i totū tollē legē. derogare ē p̄ pte legi tetrahē. vt. ff. de v. sig. derogat. s. q̄lit p̄t popul. abrogare canōicē cū nō possit oīē canōicē maxie ex quo tota ptās translata ē i p̄ncipi. pem. ff. de ofi. p̄n. l. i. s. dic qz nō p̄t abrogare n̄ p̄ exp̄ressum ofensū pape. vt. ex. de p̄ben. cū iā dudū. licet quidā dixerint qz sufficeret sola sciētia pape. Jo. s. creto qz cōsuetudo rāōnabilis et p̄scripta tollit legem. vt. ex. de cōsue. c. vi. a sine p̄ncipis sciētia. Difficile enī esset

Catuius. vt. septē istis eū omes ofuetudies q̄ fuāt scire. b.

scdm naturā. scdm ofuetudinem patrie. loco tēpōiqz oueniens. nēcra. vt. l. s. manifesta quoqz ne aliquid per obscuritatem in captione conti neat. nullo priuato oīmodo. sed pro omniū ciuūm vtilitate conscripta.

Ideo autem i ipa constitutōne ista ofuerādā sunt. quia cum leges institute sunt non erit liberum iudicare de ip̄is. sed oportebat iudicare scdm ip̄as. **V**nde augustinus ait i libro de vera religione.

De legibz tūc ē iudicandū cū insti tuuntur non cum institute fuerint.

Istis t̄p̄alibz legibz quāqz de h̄is homines iudicent cum eas instituunt. tamen cum institute fuerint ac firmate. non licebit iudici de ip̄is iudicare sed scdm ip̄as.

Leges instituuntur cum pmulganur. firmantur cū moribz vtētū approbātur. Sicut enī moribz vtētūm i cōtrariū nōmille leges hōz die abrogate sunt. ita moribz vtētūm leges ip̄e ofirmantur. **V**nde il lud thelesphorū ipe qui decreuit. vt clerici generalit̄ a quinquagesima a carnibus et delicijs ieiuent. quia moribz vtētūm approbatum nō est. aliter agētes. transgressionis reos nō arguit.

Telesphorus romane vrbis archiepiscopus omnibz ep̄is **Septē ebdomadibz a carne et deli cijs ante pascha clerici abstineant.**

Catuius vt septem ebdo madas ante sanctum pascha omnes clerici i sortem domini vocati a carne ieiunēt. q̄a sicut discretas debet esse vita clericoz a laicoz cō uersatōne. ita et i ieiunio debet fieri discretio. **H**as ergo septem ebdo madas omnes clerici a carne et de-

duobz. c. obstat. ff. de conse. di. iij. a sacerdotibus. vbi q̄dragesima pre cipitur seruari. q̄ ad numerū quinquagesime. s. die qz istud. c. nō tenet. qz hodie quinquage. nō seruat. cū ipa celebret post pascha. Jo.

Clericoz. alias viles reputantur. vt. i. q. i. vilissimus. **Q**uadragesima nī. nō. **S**es qz quilibet ordo ecclasticus d̄i di gnitas. siue honor. vt. i. q. i. repiunt.

Quāqz seclares po testates dicuntur dignitates. vt. xxij. q. v. administratores. **Q**uāqz oīstā tes hoīes dicuntur habere dignitates. scdm qz sui dicuntur h̄re dignitates. vt. ff. de v̄sufu. l. sed r. si qd. §. i. Ex h̄e patet clericos nō esse p̄uatas p̄ sonas. cū ille sole dicantur priuate p̄sone que non ha bent dignitatē. vt. xxij. q. i. q̄ oīa. eē de sep. setos. i.

Ad p̄ glo. sū. i. ad quātitatē vt sint due p̄tes.

Loco. id est dignitate. et est hic ar. qz qui p̄ce/ dit aliū dignitate d̄z eū p̄cedē i alijs vt. i. q. i. vilissim.

Dicitur. Jo. carni priuū.

Hesitamus. non quid iuris sit sed quid statuen dū sit. ne scād alū oīat. vt. c. de te sta. l. oim. i. q. ij. c.

Se. p̄pio. culares. et p̄ id ē.

Cōsuetudie. ar. qz cōsuetudo. excusat i delictis vt hic et. xxij. q. iij. obiciūt. et eē de t̄p̄i. or. sanc. s. oīa. ofuetudo nō immittit peccatū. h̄ auger. vt. xxij. q. i. scisma. xxij. q. vij. flagitia. eē de symo. nō sat. eē de con suetudi. cum tan to. imo consuetudo veniale peccm facit mortale. vt. xxv. di. §. crimis. s. o. ofuetudo excusat a pena tē porali sed non ge bernali. l. xij. di. salomiane.

Semia. pene nō culpe. Quid ē ergo qz dicitur alibi nunq̄ veniā esse bandaz nisi pe/ nitenti. vt. xxij. q. ij. legatur. quod intelligas de venia pene. et nō de venia culpe. tolerat ergo gregorius. tale crimen propter periculū scil matis vel scandali. Sicut non est dicendum qz ignoscatur eis. licet nō puniat eos propter multitudinem vel scandalum. sustinenda enim sūt crimina ratione scandali vel scismatis. vt. xxij. q. iij. non potest. et rā tione multitudinis. vt. l. di. vt constitueretur. hodie non toleratur. vs extra de vi. et ho. cleri. a crapula.

Piores. hic ē cōpatia p̄missio. **S**anguinē. sic qui multū cor rigit offendit. xl. di. cū beatus. et alibi d̄i. noli esse nimis iustus. vt de pe. di. i. serpens. ij. q. vij. §. de h̄is.

Par. i. equū et iustum.

licijs ieiuent. et ymnis et vigilijs atqz oratōibz m̄xerere die noctuz studeant. **I**tem ambrosius i li bro h̄monū. **S**eptimā ebdomadā thelesphorus q̄dragesime addidit.

Quadragesima sex septianas habz. cui addidit thelesphor. p̄sifer septimā ebdomadā. et voca tū est hoc tempus quinquagesima.

Quod similit̄ de eo capitulo est i telligēdum qd beatus greg. augu stino angloz ep̄o. scripsit dicens.

A quinquagesima ieiunādī sumāt p̄positum quos ecclasticū gradus di gnitas exornat.

Dotes et diaconi r̄ reliq̄ quos dignitas ecclasticū gradus adornat a quinquagesima p̄posituz ieiunādī suscipiant. quo et aliquid ad pen sum sancte institutōnis adiciant. et eoz qui i laicali ordine consistunt obseruantiam sicut loco ita religōe precellant.

De ipa vero die do m̄mica hesit am. quid nam dicēdū sit. cū oīs laici et seculares illa die plus solito et ceteris diebus accu ratiū cibos carniū appetāt r̄ nisi noua quadā auuiditate vsqz ad me dias noctes se ingurgitent. nō aliē se huius sancti tempōis obseruatō nem suscipere putāt. **Q**uod vtiqz non rationi sed voluptati hymno cui dā cecitati mentis ascribendus est. **V**n de nec a tali consuetudie auerti pos sunt. et ideo cum venia suo ingenio relinquendi sunt. ne forte piores existant si a tali consuetudine pro hibeantur. **V**t enim ait salomon. **Q**ui multum emungit elicit san guinem. **E**t post pauca. **P**ar autem est vt qui h̄is diebus a carne animalium abstinemus.

Quod si a tali consuetudine pro hibeantur. **V**t enim ait salomon. **Q**ui multum emungit elicit san guinem. **E**t post pauca. **P**ar autem est vt qui h̄is diebus a carne animalium abstinemus.

Quod si a tali consuetudine pro hibeantur. **V**t enim ait salomon. **Q**ui multum emungit elicit san guinem. **E**t post pauca. **P**ar autem est vt qui h̄is diebus a carne animalium abstinemus.

Quod si a tali consuetudine pro hibeantur. **V**t enim ait salomon. **Q**ui multum emungit elicit san guinem. **E**t post pauca. **P**ar autem est vt qui h̄is diebus a carne animalium abstinemus.

Quod si a tali consuetudine pro hibeantur. **V**t enim ait salomon. **Q**ui multum emungit elicit san guinem. **E**t post pauca. **P**ar autem est vt qui h̄is diebus a carne animalium abstinemus.

Quod si a tali consuetudine pro hibeantur. **V**t enim ait salomon. **Q**ui multum emungit elicit san guinem. **E**t post pauca. **P**ar autem est vt qui h̄is diebus a carne animalium abstinemus.

Quod si a tali consuetudine pro hibeantur. **V**t enim ait salomon. **Q**ui multum emungit elicit san guinem. **E**t post pauca. **P**ar autem est vt qui h̄is diebus a carne animalium abstinemus.

Quod si a tali consuetudine pro hibeantur. **V**t enim ait salomon. **Q**ui multum emungit elicit san guinem. **E**t post pauca. **P**ar autem est vt qui h̄is diebus a carne animalium abstinemus.

Quod si a tali consuetudine pro hibeantur. **V**t enim ait salomon. **Q**ui multum emungit elicit san guinem. **E**t post pauca. **P**ar autem est vt qui h̄is diebus a carne animalium abstinemus.

Ab omnibus quasi diceret. ex quo caro prohibetur ergo omnia que a carne procedunt. **S**ementina. i. semē. **S**umptuosa. sed paruos pisciculos potest comedere. vt. lxxxij. di. presbiter. **A**liorum ar. q. ex quo conceditur vnum et omnia similia intelligantur esse concessa. vt. di. pxi ma ad ei. et. xx. vij. di. q. interro gasti. et. xxij. q. ij. si q. p. testamētū. **C**ōscripta. nā et qui exhortatur mandatoris opera nō fingitur. ff. de hijs qui no. in fa. ob hęc verba. di. v.

Hęc que in hac qum ta distinc tione incipit assignare differentias iuris natural' ad alia iura. **S**ētābū ergo q. ius natu rale i. quatuor dif fert ab alijs iuris b. i. origie. digni tate. āplitudie. et sentētie rigore. In origine differt. q. cepit ab exordio rationalis creatu re. vt. insti. d. re. diu. q. cōmobiū. Sed alia iura ortū habent ab inuen tione hoim. di. vi. q. vi. Dignitate differt. q. h. ius nullā patit immu tātō. mli. de iur. natu. q. penul. **S**z si q. d. e. otrariū ur ri naturali illd mi quū ē. s. di. i. ius naturali. in fi. Itē āplitudie. quia iure naturale oia sūt omnia. sed h. nō ē alio iure. Itē sentētie rigore. q. otrā ius naturale nulla fit dispensa tio. sed aduersus alia iura sepe fit. **S**z. q. i. q. vlti.

Cepit enī p i telligentiam nō p essentia. imo veri us pē dici q. cepit quo ad vsum. q. ius naturale. i. na turalis eqtas ab eterno fuit. n. re lis intelligē de iu re diuino. illd enī prius fuit q. esset redactū i scriptis. **S**z immutabi le. q. ab pcepta q. prohibitiones. vt. di. vi. q. vlti.

Sz cū ius na turale. obicit oē so qd dixit q. ius naturale non mutatur. et probat p tria. c. sequētia q. mutetur. Solu tionem ponet. di. pxi. q. h. ijs ita. et est talis obiectio magistri. Puer/ pēra et menstruata vsq. ad certum tempus prohibebatur intrare ec clesiam. sed modo neutra prohibetur. et hęc prohibitio est de iure

ab omnibus quoq. q. semētina trahūt originem carnis ieiunemus. a lacte caseo et ouis. Et post pauca. Cete rū pisciū esus ita xpiano. relinquit. vt hoc ei infirmitatis solatiū nō lu xurie pariat incēdiū. Deniq. qui a carne abstinet neq. quā sumptuoso ra marinaz. beluaz. cōiuiua paret. Vmū ergo ita bibere pmittim. vt ebrietates omnino fugiam. alio quum restat vt oia q. corpi libet simi lit faciam. **D**ec et si leg. b. offi tuta sunt tñ q. dū vsu approbata nō sunt se nō obsuātes trāsgressiōis re os nō arguūt. Alioqn hīs nō obe dientes pprio puarētur honore. cū illi qui sacris nesciūt obedire cano nib. penitus officio iubeantur care re suscepto. nisi forte quis dicat. h. nō decernēdo esse statuta sed exhor tādo dscripta. Decretū vero necessi tatē facit. exhortatio aut liberā vo luntatē excitat. **D** **V**

Hęc que de priuilegijs et ce teris infra positis scripta sunt tam secularibus q. ec clesiasticis legibus conueniunt. nūc ad dīfferentiam naturalis iuris et ceterorum reuertamur. **N**aturale ius inter oia pmatū obtinet. r tpe r dignitate. cepit enim ab exordio creature rationalis. nec variatur tpe sed immutabile pmanet. Sed cū naturale ius lege et euāgelio su pradicaē esse op̄hensum. quedā aut otraria hīs que i lege statuta sunt nūc inueniantur ocessa. nō videtur ius naturale immutabile pmanere.

In lege autem precipiebat vt mulier si masculū pareret quadra ginta. si vero femmā octoginta diebus a templi cessaret ingressu. **N**ūc aut statim post ptū eccliam in gredi non phibetur. Itē mulier q. menstrua patitur ex lege immū da reputabatur. **N**ūc aut nec ec clesia intrare. nec sacre omunionis misteria p̄cipē sicut illa que parit/ vel illd qd gignitur. nec statim post

naturali. ergo ostat q. ius naturale sit variatum. **Q**uadragesima. quia tot diebus mortuus est partus ante infusionem anime. sed fetus femineus. lxx. diebus vt dicitur a medicis. Sed videtur q. tempe quo concipit deberet abstinere. sed ratione dubitatis sexus est quia ne/ scitur quo tempe occipit. Item quia nescitur verū ma sculū. vel feminaz pariat.

Mulier enī grās actura ecclesiaz intrare hora eadem non prohibetur

Quot dies eccliam intrare de beat testamenti veteris preceptōne didicisti q. p. masculo trigintatri bus diebus. p. femina aut sexaginta sex diebus debet abstinē. qd tñ sciē dum est quia in misterio accipitur. nam si mulier eadē hora qua genuerit actura gratias intrat eccliaz/ nul lo pondere peccati grauat. Volu ptas enī carnis non dolor in culpa est. In carnis aut omixtōne volup tas est. in prolis partu dolor et ge mit. **V**nde et ipi p̄me mulieri dici tur. in doloribus paries. Si itaq. emixam mulierem phibemus intra re ecclesiam. ipam ei penā vertimus in culpā. **I**tem. **M**ulierē emixā vel q. ab ea genitum est eadem ho ra nichil prohibet baptizari.

Aptizari aut vel emixā mulie re vel h. qd genuerit/ si periculo mor tis vrgetur vel ipsa eadē hora qua gignit/ vel eadem i qua natum est/ id quod gignitur nullo modo pro hibetur. ne dum adhuc tempus ad prebendum redemptionis misterij queritur. interueniente paululum mora inuenire non valeat quod re dimatur. **I**tem augustinus.

Anteq. puer ablactetur vel mater purificetur ad eius cōcubitum vir

Ad eius vero non accedat cōcubitū vir suus accedere non debet/ quousq. qui gignit ablacte tur. p̄ua tñ osuetudo in cōiugatoz morib. surrexit ut filios suos quos gignūt/ nutrire mulieres otemnant eosq. ad nutriendum alijs mulieri bus tradant. quod videlicet ex sola carnis incōtinētia videtur fuisse in uētū. q. dū se otinere nolūt despici unt lactare quos gignūt. **H**ęc itaq. q. filios suos ex p̄ua consuetudie alijs ad nutriendū tradūt nisi p̄us

S mulier. q. dam libri habent eū emixā. sed illud est palea vsq. ad bune locum.

Nullo pondere. h. nōne i brocha ardo legit i p̄nali theodonij q. femia post ptū masculi abstinēbat trigin tarius diebus ab ingressu ecclie. sed post ptū femine. sexaginta sex. et si ante itrauerit tot diebus penitebit in pane et aqua. quot diebus m trauerit eccliaz. Et qui illis diebus o miscetur ei decem diebus penitebit in pane et aqua. **I**tem consuetudo est contraria illis capitulis. **S**z illd theodonij m telligas de ea que nō ex deuotōne m trat. **S**ed de illa q. sine necessitate m trat. **S**ed verius creto q. p̄t intra re siue sit necitas siue non. vt ex de purifi. post ptum volens. **C**onsuetu to tñ in otrarium se habet. **J**o.

Penas. affli ctis. n. nō debz ad di afflictio. vt. viij. q. i. cum p̄cussio. **I**llud tam fallit. quia corrupta per violentiā nō cōse/ cratur. **X**vi. di. acutus. et. **X**xij. q. v. ille autez. et mutilati membris non promouent. vt. l. v. di. per to tum. sed illud p̄pter defectum mis terij et reuerenti am sacramētōz.

Baptizari. mo ra ē vitanda vbi timetur periculum. vt. **X**vij. di. de si raculane. et d. cō. di. ij. q. ne quod ab sit. ar. q. ff. d. iur. di. l. si debitor. et

de solo. l. diu. so. illud in contractibus. istud in periculo anime. **A**d eius. ablactetur. tēpus ablactōis h. tempus appellatur post partum qm mulier abundat nimis lacte. et nisi extraheretur per puerum oporteret ipam infirmari. iteo autē phibet illis temporibus

commiseri eū eis. quia ex tali coitu nascuntur morboſi et leproſi. Sed quid ſi mulier petat debitum a viro tempe menſtrui vel tempe purgationis. dico qd nō reddet ei debitū niſi tameretur eius fornicatō. xij. di. duo mala. Itē ſi vir petat debitum tpe menſtrui a muliere. mulier negabit et exponet ei cauſam. ff. de ſolutionibz. l. dicimus. **¶** Prohibentur. i. ſub forma. phibitionis diſſuadentur. ſic exponunt quidā. xxviii. q. i. ſic re.

¶ Inuita. i. ſe regulare vt qd quis inuitus patitur non afferat ei iudiciū. vt hic r. l. di. phibitō. r. C. de mſi. et ſub ſi. l. i. et. C. d. ap. pſes. ar. o. r. a. l. v. di. c. v. l. x. di. c. v. l. i. C. de o. di. in. ſer. legatū. ſo. vt dicta lege. C. d. in ſi. l. i. Itē ar. q. q. ſiit ab iuitis r. no lētibz imputari nō debent. vt d. o. di. v. diſcipulos. xv. q. i. aliquos. et. q. vi. c. i. r. xx. q. i. ſo. l. i. ar. ſo. ſi aliqz cogit. co. actōe absoluta ali quid facere cōtra dñm. non imputatur ei quo ad tē. ſecus ſi obditionali coactione. vt ex q. metus cauſa. c. ſa. cris. l. di. preſbite ros. In cōtraſtibz ſi aliqz cogitur p. metū qui debuit cadere in oſtanē virū nō imputatur ei. vt ex q. me. tus cauſa. ad audi. entiam. n. ſua. cul. pa. incidit in ta. lez. metū. vt. ff. q. metus cauſa. ſi mu. lier. Sed in ordi. bus ſecus. nam ſi quis p. vim inui. latur. pmoueri nō p. t. vt. ex. d. co. v. i. c. i. expoſuiſti. et. cōrupta. per. vim. non. oſecrabitur. i. ter. v. gines. vt. x. xx. q. v. ille. r. ſi. ſi. p. reuerētiaz. ſacroz. r. defectū. miniſterij. Sic. mi. el. b. b. rixien. vi. tē. diſtinguēdum.

¶ Sine cul. pa. ar. q. nō ſemper imputatur factum vbi. emm. culpa. precedit. xv. q. i. ſane. Di. vi.

¶ Sine cul. pa. ar. q. nō ſemper imputatur factum vbi. emm. culpa. precedit. xv. q. i. ſane. Di. vi.

tēpus purgationis tranſierit viris ſuis non debent admisceri. Quippe et ſine partus cauſa cū in mēſtruis conſuetis detinentur viris ſuis miſceri phibentur. ita vt morte lex ſa. cra. feriat ſi qz vir ad mulierē men. ſtruatā accedat. Que tñ mulier dū ex cōſuetudine menſtrua patit̄ pro. hiberi ecclīaz intrare nō debet. Quia ei nature ſupfluitas in culpā repu. tari non valet. et per hoc q. inuita patitur inuitū ē vt ecclēſie ingreſ. ſu. priuetur. Nouim⁹ namqz q. mu. lier q. fluxū patiebatur ſanguinis. poſt tergum domini humiliter veni. ens veſtimenti eius ſimbriam teti. git. atqz ab ea ſtatim ſua iſirmitas. receſſit. Si ergo in fluxu ſangui. nis poſita laudabiliter potuit domi. ni veſtimētū tāgere. cur q. mēſtrua. patitur ſanguinis ei non licet ecclē. ſiam intrare. Si enī ea bene pſump. ſit q. veſtimētum dñi in languore po. ſita tetigit. quod vni perſone iſir. manti ocedit. cur nō ocedatur cum. dīs mulieribz que nature ſue vicio. iſirmanē. Sande aut omunionis. miſterij in eiſdē diebz p. cepe nō de. bet phiberi. Si autē ex veneratōne. magna p. cepe nō pſumit. laudanda. eſt. ſed ſi p. cept. nō eſt iudicanda. Bonaz quippe mentiū eſt. etiā ibi. culpas ſuas agnoſcē vbi culpa non. ē. quia ſepe ſine culpa agitur quod. venit ex culpa. Vnde etiā cum eſuri. mus ſine culpa omedimus quibz ex. culpa primi hominis factum eſt vt. eſuriamus. **¶** **VI**

¶ Via vero de nature ſuperfluitate ſermo cepit haberi. queritur an poſt illuſionem que per ſomnium ſolet accide

ex iſirmitate nō ē p. cem etiā veniale. maxime cū ſit pena. q. c. p. x. ibi. omnino hec pollutio vel illuſio nō eſt timenda. quia animus rē. Illa v. ro que procedit ex crapula eſt veniale peccatuz. vt. q. c. p. x. ibi. habet. exinde animus aliquem reatū. ſimiliter illa que puenit ex cogitatio. ne precedenti. peccatū eſt. ſi diſtingue. quia ſi illa cogitatio non p. ceſ. ſit ad conſenſū. pollutio ex ipa. pueniēs veniale p. cem ē. ſi vero. p. ceſ. ſit. tūc ē mortale.

corpus dñi quilibet accipe valeat. vel ſi ſacerdos ſit ſacra miſteria cele. brare. De hijs ita ſcribit beatus greg. auguſtino anglozēpo. **De multiplici genere illuſionis.**

¶ Eſtamentū veteris legis hūc pollutum eſſe dicit. niſi aqua lotus fuerit. eiqz vſqz ad veſperam intrare ecclēſiam non conceditur. Qd tamē p. plus ſpūalis aliter intel. ligens quaſi p. ſomniū eū illudā re. putat qui tēptatus immūdia v. nis imaginibus in cogitatione im. quimatur. ſed lauandus eſt aqua vt culpaz cogitationis lacrimis ab. luat. et niſi prius ignis temptatio. nis receſſerit reum ſe quaſi vſqz ad. veſperū cognoscat. Sed ē in eadem. illuſione neceſſaria valde diſcretio. qua ſubtiliter p. ſare debeat ex qua. re accidat menti dormientis. Ali. qndo enī ex crapula. aliquādo ex na. ture ſue ſupfluitate vel iſirmitate. aliqñ ex cogitatione otingit pollu. tio. Et quidē cum ex nature ſupflui. tate vel iſirmitate euenerit. omni. no hec illuſio nō ē timenda. qz hanc. animus neſciēs p. tuſiſſe magis dolē. dus eſt q. feciſſe. Cum vero vltra. modum appetitus gula in ſumēdis. alimentis rapitur. atqz idcirco hu. moz receptacula grauantur. ha. bet exinde animus aliquez reatū nō. tñ vſqz ad phibitōz ſacri miſterij. p. ceptiendi. vel miſſaz ſolēnia cele. brādi. cum fortatte aut feſtus dies. exigit aut exhibere miſterium pro. eo q. ſacerdos alius deſt. ipſa neceſ. ſitas opellit. Nam ſi adſunt alij qui. implere miſterium valeant. illuſio. p. crapulam facta a p. ceptōne ſacri. miſterij phibere nō debet. ſed ab.

ſit. tūc ē mortale. ſedm opinionem illorum accidit q. aliqz neſciēs pec. cat mortaliter. et. venialiter. et ope. ratur etiā bonū et. meret̄ vitā eter. nam. quia ſi cogi. tus comit am. ma. vigilat. Sontē. illud cor meū viz. gilet ad te deus. Item i. furioſo di. cunt ſi culpa ſua. teuenit ad furo. rem. ar. xv. q. i. ſi. quis inſtitutōes. imo neſciēs pec. cat. xxxij. q. vij. que admoduz. ar. o. r. a. ff. de act. et. ob. ex maleficio. q. ſi quis abſens. vbi dicit q. neſci. entes nō peccant. Alij dicūt q. cogi. tiens non peccat. xv. q. i. ſi o. cupiſ. cētia et. c. aliqz. dormiēs enim ſu. riōſo opatur. ff. de acquiſ. poſ. l. i. q. adipiſcitur. et. ita nec peccat. Si. ergo in nocturna. pollutione homo. nō venit ad oſen. ſū. nullo modo pec. cat. ſi vero puenit. peccat mortaliter. ſedm iſtos. niſi ſō. te imaginetur cū. vxore p. pria. quia. tunc dirigat affe. ctū in vxorē et nō. peccat mortaliter. hāc vero opinio. nem fouet. h. r. p. barur. q. e. di. non. ē. ibi. luxurie rē. Sed hoc nō eſt ve. rū qz nullo modo. peccat nec venia. liter nec mortali. ter vt. q. c. p. x. et. xv. q. i. aliquos. S3 o. r. a. p. o. r. em. o. p. mionem obici. tur. quid ſi cogi. tati turpiter ſed. ā te q. dormiū ſta.

tim penitus. poſt polluz in ſomno. peccatū vel nō. et videt̄ q. ſic. Rē. deo licet oſtritus ſim tñ veſtigia remanēt et reliqz. ſic in liberto veſti. gia ſuitutis. vñ patron⁹ ei ſuccedit. inſti. de ſuc. li. b. q. ſed n. ſa. ſicut et. in furioſis m. ſimomū manet. p. p. reliqz. p. o. nis volūtatis. ff. de hijs qui. ſui. vel al. iur. ſu. l. i. p. are furioſo. imputetur q. michi ſaltē ſi in i. ciali. **¶** Eſtamentū. in leuitico legē dñm dixiſſe. ter turpiē cogitauit. **¶** Si fuerit hō pollutus nocturno ſemie egrediat̄ ex caſtra et non re. uertat̄ vſqz ad veſpaz donec lauet̄. et poſt ſol. occaſū reūtat̄ ad caſtra. ff. greg. h. exponit et retorquet̄ ad illos q. polluitur mēte. **¶** Hunc. hūc tñ morē talem de quo q. r. ſ. adhuc romani ſeruāt. vt. xxij. q. iij. vir cū p. p. vxore. **¶** Immūdia. i. immūda cogitatio. **¶** Imagi. nibz. cū videt mulierē r. telectat̄ i. ea. **¶** Aq. i. p. nia. **¶** Ad veſpā.

• i. quousq; recesserit ignis tēptatōis. **P**ertulisse. q̄si diceret potius intelligit tūc pati q̄ facē. **R**eatū. i. veniale peccatū. et ideo non prohibet a sumptōne eucharistie. sed prohibet a confectōne nisi sit necessitas.

Necessitas. q̄ legem non habet vt. de o. di. i. sic.

Humilit. ergo osilium est. bñ eni celebrare potest si vult. Nam p̄ leuib; criminibus non abstinebit sacerdos a celebratione missarum. Sed pro talibus abstinebit p̄ quibus possit excommunicari. vt de eo. di. ij. si nō sūt. et. c. cotidie. Tñ pro quolibet mortali peccō quilibzē suspensus quo ad se. vt ex de cohab. clerici. et mu. c. vlti. n̄ pegerit penitentiam. vt extra. de temporib; ordi. questum.

immolatōne sacri misterij vt arbitroz abstinē debz humilit. si tamen dormiētem turpi imaginatōne non ocusserit. Nam quidā sunt qb; ita plerūq; illusio nascitur. vt eoz animus etiam in somno corpis positus turpib; imaginatōnibus non fedetur. Quā in re vnū ibi ostēditur ipsa mens rea non tunc vel in suo iudicio libera. cum se et si dormientis corpore nichil meminit vidisse. tam in vigilijs corpis meminit se in gluiem ventris incidisse. S̄m vero ex turpi cogitatōne vigilantis oritur illusio i mēte dormiētis. patz aimo reatus suus. vidit eni ille a qua radice inquinatio illa p̄cesserit. quia qd cogitauit sciēs hoc ptulit nesciēs. p̄pter talē pollutōnem a sacro misterio abstinere oportet eo die.

Sed pensandum est ipa cogitatio vtrū in suggestione an i delectatione. vel qd magis ē in peccati ofensu acciderit. Tribus etenim modis impletur omne peccatum. videlicet suggestiōe delectatōe ofensu. Suggestio quippe fit p̄ diabolū. delectatio p̄ carnē. ofensus p̄ sp̄m. qz p̄mo culpā sp̄ens suggestit. eua delectata est velut caro. adam vero velut sp̄it; ofensit. Et necēaria ē discretio magna inter suggestiōz et delectatōz. et inter delectatōz atq; consensum iudicē sui p̄fidere animū. Cū eni malignus sp̄s peccatū suggesterit in mēte. si nulla peccati delectatio sequat̄ p̄ccm oimodo p̄peratū nō ē. Cū vero delectari caro cepit. tūc p̄ccm incipit nasci. Si autē ad cōsensuz ex deliberatōe ofensit tūc peccatū cogscit̄ p̄fici. In suggestiōe q̄ peccati semē ē. in delectatōe fit nutrimentum. in ofensu p̄fectio. Et sepe stingit vt hoc qd malignus sp̄ritus seminat in cogitatione caro i

Si tñ. i. maxie

Non concusse

rit. pollutio ipa.

Mēs rea. q.

diceret nec mens

est rea in somno nec est rea post somnū cum est libera in suo iudicio.

Sed tunc fuit rea. quando se ingurgitauit. Vnde manifeste sic patet qz homo in somno non peccat.

Libera. supple. sed prius peccauit.

Radice. i. mala cogitatione.

Non ē peccatū. acupiscendo. i. absq; libidine precetentis artoris.

Dijs ita. hic ponit magister solutionem obiectionis quam

fecerat in precetenti. bi. Nos ergo cum ip̄o plenius distinguamus. qz eorum que continentur in lege alia sunt moralia. alia mistica. Moralia sunt que mores informant. et sic sunt intelligenda vt ipsa verba sonant. vt diliges teum tuū. non occides. patrem honora. De quib; notatur. xxxij. q. vij. quid in omnibus. Mistica sunt figurata que aliud significat preter id quod littera sonat. hōz alia sūt sacramentalia. alia ceremonialia. Sacramentalia sunt de quib; ratio reddi potest qre ad litteraz sic fuerint p̄cepta. vt de circumcisiōe et de obseruatōne sabbati. de quibus est de hap. maiores. de osti. translato.

delectationem trahat. nō tñ anim; eidem delectationi ofensiat. et cum caro delectari sine animo nequeat. ip̄e tñ animus carnis voluptatibus reluctans in delectatōe carnali alio modo ligatur inuitus. vt ei ex ratione stradicat nec cōsenciat. et tñ ei delectatione ligatus sit. sed ligatū se vehementer mgemiscit. Vñ et ille celestis exercitus p̄cipuus miles gemebat dicēs. Video aliam legē i mēbris meis repugnantē legi mentis mee. et captiuū me ducētēz in lege peccati que est in membris meis. Si autē captiuus erat minime pugnabat quapropter et captiu; erat et pugnabat. Igitur legi mētis eius lex que in membris ē repugnabat. Si autem pugnabat captiu; nō erat. Itaq; ē hō vt ita dixerim captiu; et liber. liber ex iusticia captiuus ex delectatōne quam portat inuitus. **I**te isidorus sententiarum libro p̄mo.

Q̄n est p̄ccm nocturnis imaginibus illudi.

Don ē p̄ccm. qñ nolentes imaginibus nocturnis illudimur. Sed tūc est p̄ccm si antequā illudamur cogitationis affectib; p̄uenimur. luxurie quippe imagines quas in veritate gessimus. sepe dormientibus in animo apparēt sed innoxie sunt. si non acupiscendo occurrunt. Itēz Qui nocturna illusiōe pollutur qz uis extra memoriā turpiū cogitatōnū sese p̄sentiat inquinatū. tñ hō vt tēptaret̄ culpe sue tribuat. suā qz immūdiā statim fletib; tergat.

Dijs itaq; r̄ndetur. in lege et euāgelio naturale ius otinet. non tamē quecūq; in lege et euāgelio inueniuntur naturali iuri coherere probant. Sunt eni in lege quedam moralia p̄cepta. vt non occides. et. quedaz mistica. vtpote sacrificioz p̄cepta

Ceremonialia sūt de quib; ratio nō reddi potest. qre ad litterā sint mādata. vt non arabis in boue et asino. xvj. q. vij. i. noua. Non feres vestem de lana et lino contextam. nō feres agrum diuerso semine. xvi. q. vij. i. noua. Lex ergo quantum ad mortalia non recit

pit immutatōz sed quantū ad sacramentalia et ceremonialia mutatur quantū ad supficiem littere. sed non ob hoc dicitur esse mutatum ius naturale. quia in hijs non ofistebat ius naturale quo ad supficiem littere sedm quam hec sūt mutata sed quo ad misticam intelligentiam. sedm quam non sunt mutata. sed misticis eoz intellectus non ē mutatus. vnde lex non dicitur mutata. i. q. i. marchion.

Ius vero nunc ostendit a quo tpe cepit ius consuetudinariū et consuetudinis. et dicit qd a tpe cam cepit ius consuetudinis qui pmo edifi-
 ficauit ciuitate quā ex nomine filij sui vocauit enoch. sed ius constitu-
 tionis a moysi. nō ergo terminatur. i. nō finitur i septē. sicut nec i
 Extinctū ius. cipe p̄t a septē. quia ad minus decē debent facere
 pletem. vt .i. x. q. iij. vmo. **C**orā dño. i. eoz. qui sūt dñi. i. p̄mit-
 tēte dño. Quicqd
 enim fit iudicō dei
 fit. vt .xxvi. q. v.
 nec mirū. Di. vij.

In hac sep-
 tima di.
 ostendit quāto et
 a quibus ceperūt
 constitutiones hu-
 mane tam eccl̄asij
 ce q̄ secl̄ares. Ec-
 clestiasice ceperūt
 a moysi. et tēpore
 moysi. seculares
 a diuis et diuiso
 tpe cepit. vt pa-
 ter i sequētibz. c.

Quas nā a di-
 uinis scripturis or-
 natus ois scie sup
 sit inuē. vt .i. xxx
 vij. di. Et hic etiaz.

Iustificatōm
 b9. id ē a iudicij.
 legit in exoto qd
 dñs dixit p moy-
 sen filijs israhel. Et
 emeris seruū he-
 breum scilicet qui
 ante seruus nō fu-
 it. sex annis serui-
 at tibi. nisi annus
 iubilus interue-
 niat. septimo an-
 no egredietur li-
 ber et gratis cum
 quali veste mēta-
 uit. Si p̄us habu-
 erit vxorē cū filijs
 et liberis cū vxorē
 re exeat. Si dñs de-
 dit ei vxorē cum
 filijs mulier erit
 dñi. Si si elegerit
 seruus manere cū
 dño amore domini
 vel vxoris et filio-
 rū. offeret eū co-
 minus dijs. i. sac-
 cotibus et applica-
 bit ad ostium ta-
 bernaculi et pfo-
 rabit aurem eius
 subula in signum
 p̄p̄tue seruitutis
 et eius seruus eie-
 vsqz ad annū iubi-
 leū. ab hac ostōe
 cepit moyses iudi-
 cia sua. vt dicitur
 in exoto.

Moyses. trime-
 gistus. p̄p̄-
 tres potētias. scilicet
 eloquentiam
 scientiam et virtu-
 tē. d quibz habes
 . xxxvij. di. rela-
 tū. xvi. q. i. sic viue. C. de p̄f. i. magistros. sed paucas. ff. d. ordi-
 Primus. imo primus romulus tradidit. .i. ij. et q. paucas ideo
 dicitur iste primus edidit. b. ges p̄pter discordiā plebeiorū cū no-
 Decem viros. cū eni le- bilibz fere p. xxx. ānos in consuetudinē

de agno imolando. et alia hijs simi-
 lia. Moralia mandata ad natura-
 le ius spectant. atq; ideo nullam mu-
 tabilitatez recepisse monstrantur.
 Mistica vero quantum ad supficiē
 a naturali iure pbantur aliena. q̄n-
 tū ad moralē intelligentiā inueniū-
 tur sibi ānexa. ac p hoc et si fm sup-
 ficiem videatur esse mutata. tū fm
 moralē intelligentiā mutabilitatē
 nescire pbatur. Naturale ergo ius
 ab exordio rationalis creature inci-
 piēs. vt supradictum est manet im-
 mobile. Ius vero cōsuetudinis post
 naturalē legem exordiu habuit. ex
 quo hoies oueniētes in vnū ceperūt
 simul habitare. Qd ex eo tpe factū
 esse creditur. ex quo cam ciuitatem
 edificasse legitur. quod cum dilu-
 uio p̄pter hoim raritatem fere vide-
 batur extinctum. postea a tpe nem-
 roth reparatū. siue potius immuta-
 tū existimatur. cū ip̄e simul cū alijs
 alios cepit opprimere. alij sua imbe-
 cillitate eorum ditioni ceperūt esse
 subiecti. Vnde legitur de eo in ge-
 nesi. Cepit nemroth esse robustus
 venator coram domino id est homi-
 num oppressor et extinctor. quos ad-
 turrim edificandam allexit.

Ius autem **D VII**
 constitutionis cepit a iu-
 stificationibus quas domi-
 nus tradidit moysi dicens. Si eme-
 ris seruū hebreum. rē. **V**nde
 isidorus in quinto libro ethimolo-
 giarum ait. **De obditiōibz leg.**

Moyses gentis hebreę primus
 omnium diuinas leges sacris
 litteris explicauit. Foroneus rex
 grecis primus leges iudiciāq; con-
 stituit. Mercurius trimegistus pri-
 mus leges egipcij tradidit. Sa-
 lon primus leges atheniensibz edi-
 dit. Ligurgus primus lacedemoni-
 bus iura ex apollinis auctoritate
 dñxit. Numa pompilius qui romu-
 lo successit in regno primus leges

abissent. creati sūt decem viri. q̄ de grecis ciuitatibz leges collectas
 transtulerūt in latinum. et eas in tabulis eburneis scripserunt postea
 istem viri accepta potestate corrigendi et interpretandi leges. viden-
 tes multa dēesse tabulis decem. postea duas tabulas addiderunt. et
 appellate sunt ille leges duodecim tabularum. qui autem fuerunt illi
 decem viri statim determinat p̄licorū dicens fuerunt rē.

romanis edidit. Deinde cū p̄p̄s se-
 diciosos magistratus ferre nō pos-
 set decem viros legibus scribendis
 creauit. qui leges ex libris salomis
 i latinū hmonē trāstas duodecim
 tabul exposuerūt **Nomina eoz qui
 leges. xij. tabularum exposuerunt.**

Eus. gemitius. veterius. iulij.
 mamilius. Sculpitius. sextij. cur a-
 tius. romedius. postomius. Istij decē
 viri legū d̄scribēdaz electi sunt. le-
 ges autem redigere in libris. Pri-
 mus cōsul p̄p̄ius instituire voluit
 sed non perseuerauit obrectato-
 rū metu. Deinde cesar cepit id face-
 re sed ante interfectus ē. paulatim
 aut antiquę leges vetustate atq; i
 curia absoluerūt. quaz et si iam nul-
 lus ē vsus noticia tū necessaria vi-
 detur. Noue autē leges a cōstanti-
 no cesare ceperūt et reliquis succe-
 dentibz. Erantq; p̄mixte et inordi-
 te. Postea theodosius minor. augu-
 stus ad similitudinem gregoriani
 et ermogemiani codicem factum o-
 stitutiōnū a cōstantini t̄pibz. sub p̄-
 prio cuiusq; impatoris titulo dispo-
 suit. quē a suo nomine theodosianū
 vocauit.

D VII
Offeret etiam ius nature a
 consuetudine et constitu-
 tione. Nam iure nature
 sunt omnia omnia omnibus. Qd
 non solum inter eos seruatū credit
 de quibus legitur multitudinis cre-
 dentiū erat cor vnū et aia vna rē.
 verū etiam ex p̄cedenti tpe a philo-
 sophis traditum inuenitur. Vnde
 apud platonem. illa ciuitas iustissi-
 me ordinata traditur. i qua quisq;
 p̄p̄ios nescit affectū. Iure vero cō-
 suetudinis vel ostitutiōnis. hoc meū
 est. illud vero alteri. **V**n̄ augu-
 stin⁹ ait sup iohem. **Iure diuino
 oia sunt omnia oibz iure ostitutiōis
 hoc meū ē illud vero alterius ē.**
Ouo iure defendis villas

Offerunt. me-
 tu. ar. qd me-
 tus verborū excu-
 sat. ar. .i. xxij. q.
 . viij. conuēmo. v.
 mābatur. i. ibi dic
 aliquod verbum
 in tēū et morere
 et ar. ff. de ac. q̄rē.
 libz. .i. vi. i. fi. ar.
 otra. extra qd me/
 tus causā. sacris.

Necessaria.
 si null⁹ est earū
 vsus. vt qd mem/
 branis occupant.
 vt. xix. di. si roma-
 uoz. sed ideo no-
 trēa ē necessaria
 vt sciat⁹ causā q̄-
 re tolerat⁹. C. de
 caduc. tol. l. vna.
 qd et ip̄e papa ar/
 gumētatur ex ab-
 rogato iure. ut ex
 te iudi. nouit. vel
 est necessaria non
 vt p̄bentur. sed
 vt reproben⁹ ma-
 ledicta. vt. xxxvij
 di. legimus. et. c.
 qui de mensa.

Vocauit. hūc
 tū postea immu-
 tauit iustinianus
 et fecit vni codi-
 cē ex tribz. C. de
 no. co. spo. v. p̄n-
 di. vij.

Offeret au-
 tem ius.
 in hac. vt
 ij. di. ostēdit ma-
 gister qualis ius
 naturale excellat
 alia iura amplitu-
 dine. quia scdm
 hoc ius omnia sūt
 omnia.

Cos. i. aplōs
 . xij. q. i. dilectiss.
 p̄. Nescit. m⁹
 quisquis tū dili-
 git aliū vt se. fin-
 xit eni plato quā-
 dam rempubli-
 cam i q̄ oia sūt o-
 mnia. xij. q. i. c. ij.

Ouo iure. de-
 fendis. id ē
 petis. vel defēdon
 Tu co f̄ines
 re dmo. ex l⁹ vidz
 qd tū iure huma-
 no aliqua posside/
 ant et non diuino.
 et sic obstat. .i. xx
 ij. q. vij. c. i. vbi
 dicitur qd iure di-
 uino aliquid pos-
 seditur. sed nō est otarium. imo potius oco. dantia. quia dicitur ibi qd
 iustoz. sūt omnia omnia iure diuino. et bñ p̄t esse qd iure dmo aliqd
 fit proprium. sed ideo dicit hic qd iure humano possidentur possessio-
 nes. quia iura humana potissime tractant de possessionibus. sed ius

canonicū principaliter de decimis et p̄mitijs. vel die q̄ stricte ibi ius diuinū sumitur pro iure canonico. sed hic ius canonicū op̄prehenditur sub iure humano. et habes hic q̄ petenti restitutiōe obstat exceptio heresis. hereticis enim nichil ē licitū possidere. vt. xxij. q. v. si. vs. et. q. vij. c. i. et. ij. Item est h̄ ar. q. a petente restitutiōem possumus que rere quo iure petat. an per interdictū vel iudicis officiū. Itē q̄ causas petendi tenet̄ ex/

plicare. et fm iur ta canonica actio sit pponenda. habes ex de iud. exa miata. ut ex d̄ lib. o. b. dilecti. nec ob. ex de iudic dilecti. So. ego credo q̄ causa r̄ mod⁹ suf ficiēs agēdi sit pponēbus. vt scdm illū modum iudex ferat sētētiā. ex de sp. licz. h̄lp. q̄uis nō cogat̄ actiōem pponē. quia etiāz secūdu leges sola cā suffic. C. d̄ edic di. ad. toll. l. ij. b̄

¶ Mea ē. h̄ ver ba meū et suū spe ctant ad dominūz non ad bone fidei possessores. vt. ff. de rel. l. ij. §. i.

¶ Gaudeatis. Petinēdo possessio nes. vel eas recu perando.

¶ Leges. oſti tutōes impatorz sup rebz eccl̄astiz cis n̄ valuisse n̄ postea cōfirmate fuisse ab eccl̄a. ut. xvi. di. b̄n̄ q̄tē.

¶ Possidē. hic canōes p̄cipiūt. x/ xij. q. vij. c. i. r. ij.

¶ Dignitate. h̄ ostendit qualiter ius naturale sit di gnus q̄ alia iura. Nā q̄cūqz oſtitu tio vel cōsuetudo oſtendit ē irrita. r̄ ad h̄ iducit oia capitula sequētia.

¶ De oſtra. mo res. bonos.

¶ Flagicia. i. q̄ si flagicia. xxij. q. vij. flagicia.

¶ Diversitate. i. aduersitate.

¶ Cōsuetudine. ar. est hic qd̄ qui vnū dicit et omnia q̄ sequūt̄ ex illo. vt. xi. q. iij. est i māt. r. c. sequēti.

¶ et ex d̄ co. r. cū dilectis filiis. i. h̄. et. ff. q̄ mer. cā. l. i. Itē ar. q̄ itē iu ris ē in vno come xoriū qd̄ i reliquo. vt. i. q. iij. si quis obiecorit. et. iij. q. vi. h̄ q̄pe. Itē ar. q̄ q̄ renūciat vni renūciat oibz q̄ sequūt̄ ex illo vel etiāz omibz coherentibz. vt. lxxi. di. si quis sacerdotū. et. i. q. i. si quis epus. et. ix. q. ij. nullus p̄mas. = m̄ et scolares tenent̄ sequi cō

¶ Peregrini. nunquid ergo p̄gri

fuetudinem illorum int̄ quos

ecclesie. diuinū an humano. Diuinū ius in scripturis diuinis habemus. humanū in legibus regum. Vnde quisqz possidet qd̄ possidet. nonne iure humano. Nam iure diuinū domi nū est terra et plenitudo eius. Pau peres et diuites d̄ns de vno limo fe cit. et pauperes et diuites vna ter ra supportat. Iure igitur humano dicitur hec villa mea est hec domus mea ē hic fuus meus est. Jura aut̄ hūana iura impatorz sunt. q̄re qz ip̄a iura humana p̄ impatores r̄ re ges seculi deus distribuit generi hu mano. Itēz tolle iura impatoris r̄ q̄s audet dicē hec villa mea ē. me⁹ est iste fuus. mea est hec domus. Si aut̄ vt teneantur ista ab hominibz iura regū fecerūt. vultis vt retice amus leges vt gaudeatis. Itē rele gantur leges vbi manifeste p̄cepe runt impatores eos qui p̄ter eccle sie catholice omunionē vsurpāt sibi nomen xp̄ianū. Nec volunt in pace colere pacis auctorem. nichil nomi ne eccl̄e audeāt possidē. Sed dicitis quid nobis et impatoris. Sz iam vt dixi de iure humano agitur aposto lus voluit hūiri regibz. honorari re ges. et dixit regē veneremini. No li ergo dicere quid michi et regi. Quid tibi ergo r̄ possessiōi. Der iu ra regū possident̄ possessiones. dixi sti quid michi et regi. Noli dicere possessiones tuas quia ip̄a iura renū tiasti humana quibus possessiones possidentur. ¶ Dignitate vero ius naturale similiter p̄ualet oſuetudi ni r̄ oſtitutiōi. Quēcūqz enī vel mo ribz recepta sunt vel scriptis oſphen sa si naturali iuri fuerint adūsa. va na et irrita habēda sunt. ¶ Vnde aug. ait oſessionum libro secundo.

Aduersus naturale ius nulli quicqz

De oſtra agere licet.

O mores hoim sunt flagitia. p mozz diūſitat e sunt vitanda vt pa ctū inter se gentis aut ciuitatis cō

omozatur. ar. vid̄. hic q̄ sic. vt. xij. di. illa. et. xli. di. c. i. ar. oſtra. quia viatores nō ſortiūt̄ forū illius loci p̄ quē tranſeunt. vt. ff. de iudic. heres. §. ij. v. nunquid. et est ar. q̄ soli perpetuo habitantes ciuitatem obligantur lege ciuitatis. vt. ff. de pig. debito. = humane regibus

¶ Imo. q. di. non est oſtra pactum societatis. = obtempere. immo scdm pactum loci. qz in omni pactu intelligitur maioris excepta au

toritas. vt extra de iurif. venien

¶ Gñale. tes id ē generalis lex sic in hoc facit ad pposituz. qz id qd̄ deus p̄cepit cū sit de iure naturali p̄ fertur oſuetudini vel oſtitutiōi.

¶ Maior. ergo magis obed it mo nachus ep̄o q̄ ab bati. qd̄ falsū est. vt. lviij. di. c. i. r. ij. Sed de hoc die vt notauit. xi. q. iij. qui resistit. Jo.

¶ Mala oſuetu/ to. ar. qz id qd̄ alias ē illicitū. ratiōne cōsuetudi nis non sit licitū. ar. oſtra. s. di. iij. temqz. ar. oſ. ex de oſue. c. vl. etiā minus rationabi lis cōſue. inducit ius. vt ex de imm/ teg. resti. consti/ tutus. Itē est ar. qz honesta consue tudo inducit pri uilegium. vt. ix. q. iij. cōſuetus. et. lxxij. di. pluri/ mos.

¶ Mala consuetudo radicis est eucl-

¶ Ala oſuetud̄ nō

¶ m̄mus q̄ permissosa corrupte la vitanda est. Que nisi citius radi citus euellatur. in priuilegiōz ius ab impijs assumitur. et incipiunt p̄ uaricationes r̄ varie p̄sumptōes ce lerrime n̄ oſſe p̄ legibz venerari. et p̄uilegiōz more perpetuo celebrari

¶ Itē aug. de vnico baptismo. li bro secundo. **Veritati et rationi**

¶ consuetudo postponenda est.

¶ Veritate manifestata cedat o ſuetudo veritati. plane q̄s dubitet veritati manifestate cōsuetudinem cedere. Itē nemo oſuetudimē ratio ni et veritati p̄ponat. quia consuetu dmem et ratio et veritas semper ex cludit. ¶ Item greg. vij. guilimū do auersano ep̄scopo. **Quelibet**

¶ consuetudo veritati est postponeda.

¶ oſuetudinem fortassis op̄ p̄ponas aduertēdum est. qd̄ do min⁹ dicit. Ego sum veritas. nō di cit ego suz oſuetudo. sed veritas. et

¶ vetusta. i. q. iij. si quis p̄endas. ar. oſtra. ff. de leg. de quibus. §. inueterata. ff. omnia. p̄edioz. l. venditoz. §. si oſtra. c̄ de consue. cum dilectus. extra de iur. pa. cura pasto. in h̄is p̄pter diuturnitatez temporis sustinetur id quod est minus rationabile. Dic vetustas est

de iurif. venien
m̄ Gñale. tes
id ē generalis lex
sic in hoc facit ad
pposituz. qz id qd̄
deus p̄cepit cū sit
de iure naturali p̄
fertur oſuetudini
vel oſtitutiōi.
¶ Maior. ergo
magis obed it mo
nachus ep̄o q̄ ab
bati. qd̄ falsū est.
vt. lviij. di. c. i. r.
ij. Sed de hoc die
vt notauit. xi. q. iij.
qui resistit. Jo.
¶ Mala oſuetu/
to. ar. qz id
qd̄ alias ē illicitū.
ratiōne cōsuetudi
nis non sit licitū.
ar. oſtra. s. di. iij.
temqz. ar. oſ. ex
de oſue. c. vl. etiā
minus rationabi
lis cōſue. inducit
ius. vt ex de imm/
teg. resti. consti/
tutus. Itē est ar.
qz honesta consue
tudo inducit pri
uilegium. vt. ix.
q. iij. cōſuetus.
et. lxxij. di. pluri/
mos.
¶ Non minus.
h̄c septem capitu
la te mala cōſue
tudine loquūt̄.
¶ Veritate. ar.
qz veritas p̄
iudicat opiniōi.
vt hic. lxxi. di.
quicūqz. et extra
de biga. nup. r̄ ex
qui sit. sunt l̄mi. p
tuas. et extra de
purg. vul. significā
tibus. et ex de fri
gi. et malef. fra
ternitas. ar. oſtra
ij. q. vij. §. tria
et extra de iur. pa.
oſultatōibus. et.
C. de testa. l. i.
¶ Dubit̄. q̄nqz
tamen cōsuetudo
p̄ualet. legi. ex d̄
consuetu. c. vlti.
¶ Manifestate.
p̄ doctrinaz et per
revelationem.
¶ Cōsuetudi
nē. dicit. ar.
qz verbis est int̄
rendum extra de
decimis ad audien
tia m.

Queruanda si potest sine scandalo seruari. contra. di. iij. c. demig. Si contempta. qui circumcidebat. et cibos discernabat. propter quod paulus restitit ei in faciem. vt. ij. q. vij. c. petrus et paulus. xx. vij. q. i. sicut enim. v. ecce. ex hijs omnibus capitul. videt qd semp ius frustra. osuetudine. preiudicat consuetudini. videamus ergo qm osuetudo puidice iuri. ecce inuenio in electione consuetudis

nem puidicare iu/ ri. Naz. psona que alias meligibilis est. ratone osuetu dinis fit eligibil. vt. ij. q. di. nos co suetudine. Itz ra tione osuetudinis coguntur aliqui eligere de aliena ecclia. vt. ex d. osu. cu dilectus. in fi. Item ratone osue tudinis potest epi scopus eligi in p. positum. extra de ocel. pb. et ecclie no. va. cu nris. Itz ratione osuetudis eligit minor eccle sia cu catibrali. ex. de ca. pos. et p. pri. cum ecclia. ex. de ocel. pb. et ec. no. va. cu nris. Itz ratione osues tudinis solus abbas sine consensu fratrum ofert sti pedia. vt. extra de hys que sunt a p. sine consensu ea. ca. noscitur. Item in sacro baptisimi p ual. osuetudo. vt. de o. di. iij. d. ina. Itz in mrimonio respicitur osuetu to. extra d. gna. spua. sup. eo. Itz in edu nentia cleri eoz. lxxxiij. di. cu. de q. runda. Itz i alijs casibz quos notauit. s. i. di. co. s. uetudo. Scias qd ad h. vt osue tuo puidice iu ri. requirit qd sit pscripta. ex. de ca. pos. cu ecclia. et ex. de osue. c. vi. Itz qd opteta fuerit i. otadictorio iudic cio ppi. vt. ff. de leg. 7. olli. d. osue tudine. vt. ex. d. y. lig. c. abbate. Itz qd eo animo fiant vt credant se ius habere vt i. polle tu illd. mtdat. fa. cere. alioquin ta lis vsus n. di. vs. vt. ff. d. itine actu. qz pua. l. i. s. iul. recte ait. Item vt res illa sit pscripta. vtilis. vt. xxiij. di. c. illud. Item qd possit dici antiqua et approbata vt ex. de postul. bone. ij. circa medium. Itz continere debet naturalem equitatem. ex. de co. et. o. c. i. ex. de consue. ex parte. Itz qd sit de ofi entia principis inducta. non tm tolerantia. vt. ex. de pben. cu ia dudum. Itz qd no p errore sit inducta. vt. ff. de leg. et senatusco. qd non ratone qe. osuetudo. Item qd maior pars ppi osueuerat illa consuetudine vti

certe vt beati cipriani vtamur sen tentia. quelibet osuetudo quatunus vetusta. quatunus vulgata verita ti est omnino postponenda. et vsus qui veritati est otari. abolend. e. Item augustinus in libro de ba ptisimo paruuloz. **Veritate reuelata osuetudine sibi cedere oportet.**

Qui opteta veritate psumit osuetudine sequi. aut eca fra tres inuidus est et malign. quiba veritas reuelatur. aut circa deu in gratus e. inspiratoe cui. ecclia ei instituitur. Na domin. in euagelio ait. Ego sum inqt veritas. no dixit ego sum osuetudo. Itaqz maifesta ta veritate cedat osuetudo. Reuela tione igitur facta veritatis cedit osuetudo veritati. qz et petrus q cir cūcidebat cessit paulo veritate p di cati. igitur cu xpus veritas sit. magis veritate q osuetudine sequi de bemus. qz osuetudine ro et veritas semp excludit. Itz i libro q. rto de baptisimo. **Consuetudo frustra rationi opponitur.**

Frustra inquit quidam cum ratione vmeitur. consuetudine nobis obi ciunt. qm osuetudo maior sit veritate aut no sit in spualibz sequendum qd meli. a spiritu sancto reuelatu e. h. plane veru e. qz ratio et veritas osue tudini pponeda e. Sz si osuetudini veritas suffragatur. nichil oportet firmiter retinere. Itz i libro q. rto de baptisimo. **Ratione osuetudo impedire no debet.**

Qonsuetudo que apud quos da irrepserat impedire n. debz. quominus veritas preualeat et vni cat. Na osuetudo sine veritate vetu stas erroris est. Propter quod reli cto errore sequamur veritate. Scie ntes qz apud esdram veritas vicit vt scriptu e. Veritas valet et muat lescit i eternu. et veru obtinet i secu la seculoz. Itz. Ignosci pt sim pliciter erranti sic de seipo dicit be

quia sicut minor pars populi no possit inducere legem. sic nec con suetudinem. Quidam tamen dicunt. qd illa consuetudo preiudicat iu ri que excedit hominu memoria. Illud enim loco ostituti habetur. vt. ff. de aqua coti. et est. l. h. iure. s. ductus aque. ij. q. vi. h. quippe. io. Hoc breuiter teneas qd sufficit secundum canones qd sit rationalis et prescripta. vt extra de consuetudine. c. vlti. b.

atus paulus. qui pmo sui blasphemus. persecutor et iniuriosus. sed misericordiam merui qz ignozas feci. Post inspirationem vero et reuelatione factam qui in eo qd errauerat pseuerat prudens et sciens. iam no in venia ignozatie peccat. Presum ptoe enim atqz obstinatoe quadam titur cu ratione supetur. **Item. Dei veritate no homi osuetudinem sequi oportet.**

Solus xpus sequi oportet. Audiendus e no debemus at tendere quid aliquis ante nos faci endum putauerit. sed quid qui an te omes e xpi prior fecerit. neqz ho mmis osuetudinem sequi oportet. sz dei veritate. cu p ysaiam ppham loqz tur de. et dicat sine causa colut me mandata et doctrinas hominu doce tes vel sequentes. **O IX**

Liquido igitur apparet qd osuetudo naturali iuri post ponitur. Quod autem constitutio naturali iuri cedat mul tiplici auctoritate probat. Ait enim augustinus ad bonifacium. **Leges principu naturali iuri pua.**

Impatores qui lere no debent p falsitate otia veritate osti tuunt malas leges pbanē bene cre dentes et coronant pseuerantes. Nū aut p veritate otia falsitate osti tuunt bonas leges terrētur seuientes et corrigunt itelligetes. De eode

Quicunqz ergo legibz impera torum que pro dei veritate fe rūtur obtemperare non vult grade acquirat suppliciu. Quicunqz ergo legibz impatoz que contra dei voluntate ferūtur obtepare non vult acquirat grande premium.

Nam et tepozibus pphetarum non prohibuerunt nec euerterunt. que cōtra pceptum dei fuerūt insti tuta culpantur. Et qui prohibuerunt et euerterunt super aliorum merita

Qonsuetudo. pone casum vt. h. de o. di. iij. c. Esbraz. ij. ex. de purg. vul. c. i. et. ij. quanto prohibuit iudeis ne alienigenas du cerent vxores. nisi essent de tribu sua. Ipi aut duxerunt alienigenas de filiis cananeo. rii. vt. xxviii. q. i. s. i. vel tangit qd liter biblioteca a babilonijs destruc ta per esoram re parata sit. Vel ali ter questum est qd virtus esset ma ior. Rndit quidaz mulieris. alias re gis. alius viri vel vni. alius verita tis. hae a probaz uit esoras. igno

Quia. nas ar. qd ignoratia iuris excusat. vt. h. et. xx. q. i. de hys. et. ij. q. ij. s. notadu. et. xxiii. q. i. si qd deberit. et. xxviii. di. presbiterum.

Solus. id e nullus ei coe trarius sit. h. viii. q. i. s. sciendum i fine.

Sed hominu. er go iudei regunt humanis ostitudo nibus. et sic e con tra. h. xij. di. omia. in fi. vbi dicit qd iudei tantu diuinis constitutionibus reguntur. hoc ve rum e qd olim regebantur humanis constitutionibus scilicet scriba rum et phariseo rum vt hic dicit. sed hodie non vti bi. Di. ix.

Liquido. quod au tem. s. in. p. prima distincio ne ostendit quali ter ius naturale p iudicat et preua let osuetudini. in hac. ix. distincio ne ostendit. quali ter ius naturale p

iudicat et preualet ostitudo hominum. et sumitur per totam hac di stinctionem ius naturale p iure diuino qd otinetur in lege et i. euage lio. Item per totam hanc distinctionem vocat canonicam scripturam nouum et vetus testamentu. stulu et habetur item. xxiiij. q. iij. non

Dicunqz. hic incipit capi inuenitur. s. iij. de crimie. et. xxiiij. **Q**uicunqz. no. ar. a. otis. vt. xv. q. s. q. i. qd cuqz ligaueris. et

e. e. q. ij. sane. xxv. di. qual. et fortissimū ē ar. a otrarijs. vt. ff. d. offi. eius cui man. ē iuris. l. i. canonicis scripturis non possumus disputare. an iuste sint vel non. vt. ff. e. quis ne-

Noli. canonicis. q. de. In istis. loquitur hic scdm illa tempa. cū adhuc scripta augustini et aliorum sanctorum patrum nō erāt autētica. sed hodie iudicentur omnia teneri vsq; ad vltimū iota. vt. ff. xv. di. c. vlē. vel s̄ ido dicit vt ostendat q; maior sit auctoritas veteris test. q; sanctorum patrum. vt. ff. di. xix. in canonicis.

Negare. iusto iudicio. vnd. aug. multa postea retractauit. vt. x. xiiij. q. vi. vides. xij. q. i. certe. xxvi. q. iij. quodaz loco

Quo solis. Scriptura. i. scripturis. Errasse. ne phas est dicere q; scriptura mentatur. vt. xxij. q. v. quid ergo. immo qd in eis dicit de fendere debemus. vsq; ad effusionem sanguinis. vt. xx. v. q. i. sit quida.

Ut. q̄ntalibz ar. q; non est cōsuetudandum quis dicat sed quid dicat vt. xix. di. scdm. r. est ar. p. didis aliquorum testiu. q; nō est magis creditendum honorabiliori p̄sone q; alij q̄a veritas a quocūq; plata semp ē preferenda. vt. ij. q. vij. querit. et ff. de suppel. legal. l. lateo. eis em magis credit qui rei aptiora dicunt. vt. iij. q. iij. Itē in criminali. v. si testes. nec sanctitas p̄sone p̄dest vt citius credat. l. di. si quis ipostera. et ar. ad itē. i. q. i. teneamus. vi. q. ij. placuit. et. iij. q. ix. c. vl. ar. dē. xi. q. i. q̄cūq; xv. vij. di. nobilissimus. r. vij. q. iij. c. i. et xl. di. c. i. xi. q. iij.

Uel. p. absit habiles. ar. q; ratio equalit canoni. vt. s. di. i. o. fuc turo. ff. e. sana.

Ut. veterū. id est veteris. testamenti. **G**reci. iero. in secundo prologo bibliotece contra ait. dicens q; emendatioza sunt exemplaria latina q; greca. et greca q; hebreā. sed augusti. ad primitiuam ecclesiam respicit quāto exēplaria greca et hebreā non erant corrupta. sed p̄cedente tpe cū popul⁹ xp̄i anus multū esset auctus. et hereses multe essēt facte inter grecos. et ob inuidiam xp̄ianoꝝ iudei et greci exemplaria sua corruerūt. et sic factū est q; exēplaria eoz magis corrupta sūt q; latinoꝝ. ad qd tēpus respicit ieronimus. vel respicit latina exemplaria ab infidelibus

laudantur. Et rex nabuchodonosor cū seruus esset idolorū ostendit sacri legem legē vt simulacrū adorare. sed eius impie ostentōm qui ei obedire noluerūt pie fideliterq; fecerūt. Idem tñ rex diuino correctus miraculo. piam et laudabilem legem p veritate constituit. vt quicūq; diceret blaphemiam in deū sdrach. misach. et abdenago. cū domo sua p̄mitus interiret. Itē ex v̄bis isidori. **U**ltū ē p̄ncipē legibz obtemperare suis. tunc em iura sua ab omibz custodienda extimet qñ et ip̄e illis reuerentiā p̄bet. Principes legibz teneri suis nec in se posse damnare iura que in subiectis constituit. iusta est enim v̄cis eorum auctoritas si q; populis p̄hibent sibi licere nō patiantur. Idem in prologo libri terciij de trinitate. **Scripturis canonicis tractatorū lre** **N**oli meis litteris deseruiunt quasi canonicis scripturis inuēre. sed in illis et qd nō credebatur cū inueneris incūctanter crede. In istis aut qd certū habebas n̄ certū intellexeris noli firme tenere. Idē ad v̄ncetiū victorem libro scdo. **In opusculis tractatorū multa corrigenda inueniuntur.** **N**on possum nec debeo sicut in ipis maioribus ita multa esse in tā multis opusculis meis que possunt iusto iudicio r nulla temeritate culpari. Idē ad ieronimū eplā. ix. **In scripturis canonicis mendacia** **Q**uo solis eis nō admittuntur scriptorū q; iā canonicū appellatur didici hūc timorē tremorē honorēq; referre. vt nullū eoz scribēdo errasse audeā credere. aut si aliquid in eis inuenero quod videatur otrarium veritati nichil aliud existimo q; vel mendosum esse codice. vel

interpretibz translata. in quibz si quid falsitatis videatur bicit eundem esse ad originalia. vel bic q; magis in s̄ credendū ē iero. q; aug. quia in istos tres. aug. iero. et gg. aug. magis credendū fuit i disputationibus. iero. in h̄storijis et translationibus. gg. in moralibus preponit. quia nō omnes in omnibz. sed certi p̄ certa. rē. C. de veteri iure. enu. l. i. v. q; nō omnes. et ē ar. q; quantūcūq; autēticū sit aliq; instrumē-

tū. si tanē de ipso aliquid in dubiū reuocetur. sēp exhibendū sit illd a quo originē ducit vt. ff. lxxvi. di. c. i. e. iumum. in prin. r. xxv. q. ij. sanctimus. r optime ex te sen. et re iudicū inter. et hoc est oē dñm alterum qui dicit q; si vna publica carta originez ducit ab alia publica. n̄ est necesse exhibere originale. ar. in aut. vt fratrum filij. s. quia secus in priuata. in auten. vt sp̄ on. lar. s. et s̄ insuper. et est ar. p. ipo. xix. di. si romanoꝝ. quibz sit iur. de hoc. di. xi. c. di. p̄tra morem. extra de fide instr. c. fi.

Ut veterū auctoritate impediatur libroꝝ fides s̄ hebreis voluminibus examinanda ē ita nouoz greci s̄monis norma desiderat. Idē in epistola prima ad ieronimum. **Nichil auctoritatis scripturis sacris remanebit si ad eas mendacia fuerint admissa.** **S**ras sanctas admissa fuerint vel officiosa mendacia. qd in eis remanebit auctoritatis. que tandem de scripturis illis sententia profertur cuius pondere contentiose falsitatis obteretur improbitas. **Idē de v̄nico baptismo. lib. ij. Sacra scriptura lris omnium epoz** **Q**uis nesciat ipponenda est. **S**anctā scripturā canonicā tā veteris q; noui testamēti certis terminis suis cōtineri. eāq; posterioribus oibus epoz lris ita ipponi vt de illa omnino dubitari et disceptari n̄ possit. vtz verū. vel vtz rectū sit quicūq; qd in ea scriptum esse ostiterit. Episcopoꝝ aut litteras q; post confirmatū canonē vel scripte sunt. vel scribūt. et p̄ sermonē forte sapiētiorē cuiuslibet in ea re peritioris et per alioꝝ epoz grauiorē auctoritatē doctiorēq; prudentiā r p̄ concilia licere reprehendi si qd in eis forte a veritate deuiatū ē. Idē i eplā ad vicen. **Ex didis quozalibz epoz oē d̄ma mādata calūnie nō colligende sunt**

bi. cū tpe. et ex te p̄ben. c. dilectus. et. C. de trāsac. si ex falsis. Solu. si plura capitula sibi onexa sunt. vel vnū est accessoriu alteri. vno cassato. onexa et accessoria cassantur. secus si diuersa et sepata sint. h̄c di. stinctio p̄batur. ff. de minoribz. l. etiā. et. ff. de neg. g. eū actū. et. ff. ij. q. vi. s̄. diffinitiuā. v. q̄nq; circa. fi. **U**el distingue vt distinguitur ex te fide instrū. ex lris. ego dico q; si aliquid falsitatis reperiat in instrumento. q; totum redditur suspectum. vt. ff. de fide instrū. l. ij. et s̄ etiā notauī in questionibus. b. **C**uius pondere. i. auctoritate.

Sermonis. totū enim nouū testamentū scriptū ē grece p̄ter euāgēlium mathi. r epistolā pauli ad romanos. que est scripta latine. **S**ad scripturas. officiosa dicuntur que otinet p̄tatem. que nulli oblit et alicui p̄sunt. sicut officiosum dicitur testamentū qd ē cōtra officiu pietatis. ff. de moffi. testa. l. iij. xiiij. q. iij. c. **I**n eis. ij. ar. q; si instrumēta vel attestatōes. p̄ parte inueniuntur false. q; in totū reprobantur. vt. ff. xvi. di. c. canoes. et. iij. q. ix. pura. et. ff. de o. di. iij. nō liceat. ff. de edil. edic. cū eund. ar. dē. xxxvij. di. qui te mensa. xij. q. ij. si quos. de cō. di. iij. si non sanctificatur. xvij. q. iij. questi. et ex te ar

bi. cū tpe. et ex te p̄ben. c. dilectus. et. C. de trāsac. si ex falsis. Solu. si plura capitula sibi onexa sunt. vel vnū est accessoriu alteri. vno cassato. onexa et accessoria cassantur. secus si diuersa et sepata sint. h̄c di. stinctio p̄batur. ff. de minoribz. l. etiā. et. ff. de neg. g. eū actū. et. ff. ij. q. vi. s̄. diffinitiuā. v. q̄nq; circa. fi. **U**el distingue vt distinguitur ex te fide instrū. ex lris. ego dico q; si aliquid falsitatis reperiat in instrumento. q; totum redditur suspectum. vt. ff. de fide instrū. l. ij. et s̄ etiā notauī in questionibus. b. **C**uius pondere. i. auctoritate.

bi. cū tpe. et ex te p̄ben. c. dilectus. et. C. de trāsac. si ex falsis. Solu. si plura capitula sibi onexa sunt. vel vnū est accessoriu alteri. vno cassato. onexa et accessoria cassantur. secus si diuersa et sepata sint. h̄c di. stinctio p̄batur. ff. de minoribz. l. etiā. et. ff. de neg. g. eū actū. et. ff. ij. q. vi. s̄. diffinitiuā. v. q̄nq; circa. fi. **U**el distingue vt distinguitur ex te fide instrū. ex lris. ego dico q; si aliquid falsitatis reperiat in instrumento. q; totum redditur suspectum. vt. ff. de fide instrū. l. ij. et s̄ etiā notauī in questionibus. b. **C**uius pondere. i. auctoritate.

bi. cū tpe. et ex te p̄ben. c. dilectus. et. C. de trāsac. si ex falsis. Solu. si plura capitula sibi onexa sunt. vel vnū est accessoriu alteri. vno cassato. onexa et accessoria cassantur. secus si diuersa et sepata sint. h̄c di. stinctio p̄batur. ff. de minoribz. l. etiā. et. ff. de neg. g. eū actū. et. ff. ij. q. vi. s̄. diffinitiuā. v. q̄nq; circa. fi. **U**el distingue vt distinguitur ex te fide instrū. ex lris. ego dico q; si aliquid falsitatis reperiat in instrumento. q; totum redditur suspectum. vt. ff. de fide instrū. l. ij. et s̄ etiā notauī in questionibus. b. **C**uius pondere. i. auctoritate.

bi. cū tpe. et ex te p̄ben. c. dilectus. et. C. de trāsac. si ex falsis. Solu. si plura capitula sibi onexa sunt. vel vnū est accessoriu alteri. vno cassato. onexa et accessoria cassantur. secus si diuersa et sepata sint. h̄c di. stinctio p̄batur. ff. de minoribz. l. etiā. et. ff. de neg. g. eū actū. et. ff. ij. q. vi. s̄. diffinitiuā. v. q̄nq; circa. fi. **U**el distingue vt distinguitur ex te fide instrū. ex lris. ego dico q; si aliquid falsitatis reperiat in instrumento. q; totum redditur suspectum. vt. ff. de fide instrū. l. ij. et s̄ etiā notauī in questionibus. b. **C**uius pondere. i. auctoritate.

Quis nesciat terminis. i. libris. **b** Et disceptari. ita ut in dubi
um reuocent que ibi statuta sunt. **h** disputari licet de eis ad ma
iorem intelligentiam. ut. xvi. di. satis.

Doli calumnias. vba enim iuris non sunt calumnianda. **h**. xxvij.
di. relatam. et. ff. ad exhibendum. l. penul. **h** Donati. donat⁹

pmo fuit catholi
cus. **h** postea i. he
refim lapsus. cui⁹
heresi adhaerunt
ciprian⁹ et agrip
pinus.

Necq. disputa
tiones. i. expositio
nes. non enim eos
ipso leditur fama
alicuius q. repro
batur testimoniu
um suum. ut ex d.
excepte. deniq.

Scriptas. ar.
q. quisq. iur. i. al
teru statuit. sic
q. v. q. vi. q. se. sic.
xxij. q. v. de for.
ma. ff. q. cuiusq.
iur. l. i. ex. de offi.
cum omnes.

Sana q. ipe. i.
ius naturale
scriptum vel non
scriptum.

Cocondant.
quandocq.

Sed illa ex
pla. hoc ito dicit
quia non semper
imitanda sunt ex
epla. ut. C. de sen.
et interlo. si. iud.
nemo. Sed exem
plu pape e sequen
dum. ut. xvi. q. iij.
licet. ex. de sen. et
re iudi. in causis.

Excellentiora.
no est tale exem
plum lucrecie. xx.
xij. q. v. apposto.
d. lucreciam.

Pietate. ar.
p. misericordia a iudi
ce peteda vel ima
petrada. xlv. di. li
cet pleriq. xxvi.
q. vi. alligat. l. di.
poderet. r. q. vij.
dispensationes. et
c. exigunt. lxxx.
vi. di. non satis. x.
xxv. q. ix. veniaz.
de pe. di. i. quia di
uinitatis. ar. oia.
di. l. abste. xxij. q.
iij. est iusta. ad
finem. xxxv. q. ix.
veniam. contra.
xlv. di. sed illud.
ex d. sortitil. ex te
nore. sic pietate.
esse sequedam ni
si atrocitas facti
aliud inducat. ex
de homie. sicut di
gnu. l. di. potoz.
q. c. vt ostitueret

Onstitutiones. In hac decima
distinctione ostendit magister q. secularis ostitutio ebit ec
clesiastice. quia sacre leges non dedignantur sequi sacros ca
nones. ut. ij. q. iij. **h**inc colligitur.

Lege. diuisis. impator. diuidit prouincias. ut. ff. de offi. assessor. **h**

Doli frae otra diuina ta mul
ta ta pclara ta indubitata te

stimonia collige velle calumnias ex
epoz scriptis. siue nroz sicuti hila
rij. siue anteq. pars donati separe
tur cipriam et agrippini. pmo quia
hoc genus litteraz ab auctoritate
canonice scripture distinguendum
est. no em sic leguntur. tanq. ex eis
testimoniu pferatur vt otra sentire
non liceat. sicubi forte aliter sapa
erint q. veritas postulat. In eo q. p
pe numero sumus vt non dedigne
mur etiā nob dictu ab aplo accipe
re. et si quid aliter sapitis. hoc q. de
us vobis reuelabit. **h** Item in epi
stola ad fortunatu. **h**on debetur
par auctoritas canonicis scripturis

het expositioibz earum.

Necq. quozlibet disputatōnes
quas catholicor et laudatoz ho
minu. velut scripturas canonicas ha
bere debemus. vt nobis non liceat
salua honorificetia q. illis debet ho
minibus aliquid in eoz scriptis im
probare atq. respuere. si forte inue
nerimus q. aliter senserint q. veri
tas habeat. diuino adiutorio. vt ab
alijs intellecta vel a nobis. Talis
ego sum in scriptis aliorum quales
volo esse intellectores meorum.

Ide ad casulanu. **h**exemplis ratio

Sana quippe **h**ana pferetur.
ratio etiā exēplis anponenda
est cui quidē et exempla deordāt. s3
illa q. tm digniora sunt imitatione
quātum excellentiora sunt pietate.
h Cū igitur in naturali iure nichil
aliud picipiatur q. qd deus vult fie
ri. nichilq. vetetur q. qd de⁹ phibet
fieri. deniq. cū i canonica scriptura
nichil aliud q. i diuinis legibz inue
niatur. diuine vero leges natura
fistant. patet q. quecunq. diuine vo
lūtati seu canonicē scripture cōtra
ria pbantur. eadē et naturali iuri in
ueniant aduersa. Vñ quecūq. dme
volūtati seu canonicē scripture seu

eatem. et papa epatus diuidit et vnic. et epus ecclesias. vt extra de
exce. p. sicut vnic. Quid aut iuris sit cū vniuntur vel diuiduntur.
notau. xvi. q. i. et tps. licet ergo impator diuidat vnam prouinciam
in duas. non iteo erit due metropoles. vt h et bis. ci. peruenit. et est
ar. q. si princeps legitimat aliquem in temporalibus. non iteo legitima
tus ē in spūalibz.

diuinis legibz postponenda cen sen
tur eisdem naturale ius pferri opoz
tet.

Cōstitutōes ergo vel ecclia
stice vel seculares. si naturali iuri cō
trarie probantur. penitus sunt ex
cludende.

Onstitutiones vero princi
pum ecclesiasticis constitu
tionibus non preminent
sed obsequuntur. Vñ nicolaus ppa
scribit epis in ocilio apud conuiti
nū ogregatis. **h**ex impatorz eccle
siastica iura dissoluere non potest.

Lege impatorz non in omnibz
ecclesiasticis cōtrouerhs v
tendū est. presertim cū inueniatur
euāgelice ac canonicē sanctioni a
liquoties obuiare.

Idem lex im
peratorz nō est supra dei legem. sed
subtus. Impiali iudicio nō possunt
iura eccliaistica dissolui. ad qd osten
dendū duoz hominū innocētij scilicet
et greg. satis sufficiūt testimonāia
Sanctus quidē innocētius in decre
tali epistola sua ad alexandrum an
thiocenū epm ait. q. si sciscitaris in
quiens vtrum diuisis impiali iudi
cio prouincijs vt due metropoles fi
ant. si duo metropolitani debeāt no
mimari. non visum est nobis ad mo
bilitatē necessitatū mundanaz dei
ecclesia omutari. honoresq. aut diui
siones perpeti quas pro suis causis
faciendis duxerit impator. **h** Be
tus gregorius scribens ad teoti
stam patriciam inter cetera ait. Si
inquit religionis causa iugia debe
re dissolui dicatur. sciendum est q.
et si hoc lex humana cōcessit. lex ta
men dīma phibuit. Ecce queadmo
dū impiali iudicio nō possunt eccle
siastica iura dissolui. Ecce qualiter
qd lex humana concessit lex diuina
prohibuit. Non q. impatorz leges
quibz ecclia sepe vtiē otra hereticos
sepe otra tirānos atq. otra prauos
quosq. defenditur. dicamus penit⁹
renuedas. **h** q. eas euāgelicis et

tus ē in spūalibz.
ex q. fil. sūt le. per
venerabilē. n. vbi
princeps restituit
aliquem qui fuit
infamis ratōne pa
terni criminis. vt
vi. q. i. s. verum.
v. si quis.

Diuisiones. ar.
q. eps inuito ple
bano non p̄t diui
dere parrochiam
eius nec papa in
uito ep̄o diuidere
episcopatum. vt
vi. q. i. multis.
quod enim vnū ē
diuidi non p̄t. vt
xxij. q. i. loq̄. r.
c. scisma. sed cre
to q. papa h̄. pos
sit facere ex causā
et etiam ep̄us ex
causa. vt in eadē
tō. sicut vnic.

Eccliaistica. ec
clesia nō astrigit
mundanis legibus.
xxxij. q. ij. inter.
nec etiam de rebz
ecclie p̄t impator
leges cōtere. vt
xvi. di. bñ quid
nisi h̄ ecclia petat.
vt. xvij. di. s. huic
etiam. et nisi in ec
clesie priuilegium
statuat aliqd. vt
xvi. q. i. generali
ter. et. q. iij. nemo

Humana. vt
habet. xxvij. q. ij.
sunt qui dicunt. **h**
mirum est cum iu
stianus fuerit
valde catholicus
impator. qualiter
istud statuerit q.
leges dñi. cū dñs
dixit q. ob solam
eam fornicationis
p̄t mulier separi
a viro. xxxij. q. ij.
quos de⁹. sed dic
vt quidam dicūt
q. ignorāter fecit
et iteo veniā me
ruit. vt. s. c. pxi.
et. viij. di. s. sicutu
to. vel errauit sic
iero. vt. xxv. di.
c. i. vel iteo pmi
sit h̄ vt graua vi
tarētur. sic vsuras
permisit vt vita
rent rapinas. con
iugia pmisit diss
solui vt vitarent
homines vxoriz

diu. vt. xxxij. q. ij. si quod verius.
Hereticos. vt sic vtoz pro me qd non vtoz otra me. **h**. xxxij. di.
si quid veri. et. ij. q. vij. si hereticus. et sic est contra. xix. di. si romano
rum. in si. iij. q. iij. **h**. Item si quis testibus. Sed h̄ in fauorem et priu
legium ecclesie.

Non licet. ar. ostra illas leges que pmittunt vsuras exigere. ar. ix. di. quicquid. xliij. q. iij. quis. et. xvi. di. bene quide. xi. q. iij. qui omnipotentem. xxv. q. i. omne qd. et. c. nulli. et. c. generali. et. xxij. q. viij. conuenior. ar. lxij. di. adrianus.

Qertum. sacrosancta. i. precepta. **C**uius. scilicet ecclesie. **S**ubmittere. impator. eni filius est ecclesie. no pful. vt. xvi. di. si impator. et i climabit caput su um epis. vt. lxij. di. valentinianus. et excommunicari pt ab epo. vt. xv. iij. di. qm quidem. et. xvi. di. duo.

Mesura. i. du impator. excedit mensuram suam o tra illd. ix. q. ij. c. i

Qonstitutioes. nunquid g legibus semp de rogatur per cano nes. absit. nisi q ad causas spiritu ales. r hoc est qd dicitur de con. di. iij. celebritate. ibi alia est ratio. ar. s. e. c. i. vtriusq enim suo modo ra tionabiliter con stitutum est s di uer so modo. ar. s. e. certu. nec pa pa possit leges tollere n quo ad suu foru imperij eni r sacerdotium ex eodem pncipio pdierut. m autē. quomd opor. epas et ceteros cleicos ad or. pduci. i. pnc. coll. ij. ar. s. e. di. qm. sed is no cre/ to vt ex de pscp. quoniam omne.

Mores. nec iuramentu obligat contra bonos mo res. vt ex d iurur quemadmodum. et. ff. de l. i. l. si qd inquilmos. s. vlti.

Apiu. admi stratio. di stincta e eni ptas sua a potestate po tificali. vt. s. e. quo nam. et. xvi. di. cum ad veru. alio quum si vsurpet eo rum officia lepra percutiatur vt a zias. ij. q. viij. s. ite cu balaam. en iue nitur q reges co ferunt decanatus vt ex de co sue. cu inter. i. pte decia. s. s. ex puilegio.

Soscipitis. i. accipe tibe/

Librate. tis

id est verbum pdicationis. **P**erfectionem. vt. xvi. di. duo sunt.

Spus. id e ecclesiastica. ostitutio. **C**arni. i. seculari ostituti.

In adiutorium. hoc idco dicit. quia no hie allegante leges ni si in tofetu canonum. vt ex de no. op. nu. intelleximus.

Ciuem. ciuem romanu appellauit se quia pater eius societate co traxerat cu romanis. et in signu data fuit ei penula. i. quendam vestis

aplicis atqz canonicis decretis qb postponede sunt. no posse inferre p iudiciu asseramus. **I**te simach papa in sexta synodo. **N**ichil obui um euangelicis regulis impatori a

Non licet impatori **g** licet vel cuiq pietate custodienti aliquid ostra diuina mandata psu mere. nec quicq quod euangelicis ppheticis aut apostolicis regul ob uiet agere. **I**tem felix papa.

In ecclesiasticis causis regia volutas

No est sacerdotibus pferenda

Qertu est hoc reb vris esse sa lutare vt cum de causis dei agit iu xta ipius ostituta regulam regiam voluntatem sacerdotib xpi studea tis subde no pferre. et sacrosancta pcepta p eoz psules potius disce re q docere. Ecclesiasticam seq for ma. no huic humanitus sequedo iu ra pfigere neq eius sanctionib vel le dominari cui deus clemetie voluit tue pie deuotionis colla submittere ne du mensura celestis dispensatōis exceditur eatur in otumelia dispo netis. **I**te. **M**oribus et decretis pontificum constitutiones cotraire non possunt.

Qonstitutiones ostra canones et decreta pfulu romanorum vel bonos mores nulli sunt momē ti. **I**tem nicolaus papa.

Que sunt sacerdotu regibus vsur

Aperiu vrm pare no licet

I suis publice rei coridianis ad ministratiomb debet esse otentū. no vsurpare que sacerdotib dñi so lu oueniat. **I**tem greg. nazan zenus impatorib constantinopoli tanis. **T**ribunalia regum sacerdo

Stali potestati subsunt.

Vscipitis ne libertate vbi li benter accipitis. q lex xpi sacerdo tali vos subicit potestati. atqz istis tribunalib subdit. dedit eni et no

qua vtebantur ciues romani.

Quonia. item. s est pars illius capituli. xvi. di. cu ad verum. **D**ei. i. diuine et huane nature. **S**ic actibus. scilicet ipoz officio. quedam enim fecit tanq impator cu ementes et vententes de templo flagellando eiecit. i. q. iij. ex multis. quedam vt sacerdos. cu seipm obtulit hostiam discipulis dicens hoc est corpus meu. de con.

di. ij. sacerdos. s contrariu probatur p auctoritate istam. s. q. de no luit ea esse distin/ ta cum per seipm vtriusq ptatis a/ ctus exercuit. re/ sponteo hoc iteo fecit vt ostenderet q vtraq ptas ab eo pcessit non q vna persona illa. duo officia exer/ ceat vel gere de/ beat. s. enim duo dona impiu r sac/ dotium ab eodem principio sut. vt m aut. quomodo opor. epas. m pnc. coll. ij.

bis potestate dedit principatu mul to perfectiore principatib vstris. aut nunquid iustu vobis videtur si cedat spūs carni si a terrenis cele stia supentur. si diuinis preferatur humana. **E**cce q constitutōes principū ecclesiasticis legibus post ponende sunt vbi autem euangeli cis atqz canonicis decretis non ob uiauerint omni reuerētia digne ha beantur. **V**nde augustinus ait in dialogo contra petilianum.

Leges impatorum in adiutoriu ecclie

In adiutoriu. assumi licet.

S vstru terreni impij leges as sumendas putatis. non reprehen di mus. nam fecit hoc paulus. cum ad uersus iniuriosos romanu ciuem se esse testat. **I**te ciprianus iuliano **Reges pontificib pro eterna vita r notifices regib p tpalib idiget**

Quonia. item mediator dei r hominum est. homo ihesus cri stus. sic actibus proprijs r dignita tibus distinctis officia potestatis vtriusqz discretuit. ppria volens me dicinali humilitate hominum corda sursum efferri no humana superbia rursus in inferna demergi. vt etiaz xpiani impatores p eterna vita po tificibus indigerent. r pontifices p cursu temporalium tatummodo reru. impialibus legibus vterentur. qua tinus spiritualis actio a carnalibus distaret incurfibus. et deo militans mime se negocijs secularib impli caret. ac vicissim no ille rebus diui nis pfitere videret q esset seculari b9 negocijs implicat9. **I**te leo qrt9 lotario augusto **Leges impa**

De capituloz custodi opoz

Olis vel pceptis impialibus v stris vrozqz etiā potificu pdecesso ru irefragabili e custodi edis r obser uadis. quato valuimus et valemus xpo ppicio r nuc r i cuiu ohuaturos

Discretuit. cu ergo potestates ist. sut distincte. e hic ar. q. imperi um no habetur a papa. et q papa non habet veruqz gladiu. s. exerci tus facit impera/ torem. vt. xviij. di. legimus. et impe riu a solo deo ha/ betur. vt. xxij. q. iij. que fitu. alio/ quim si ab ipo ha/ betur. licite appel laretur in tempo/ ralibus ad ipm. qd pphibz alex. et di cit q illa non con tingunt suam iur/ risdictionem. ex de ap. si duobus. et ex qui fil. sut le. e. cam lato. **I**te ecclie soluent tri/ butum impatori. vt. xi. q. i. magnu. Sed ostra. et cele/ stis et terreni im/ perij iura sunt ei concessa. vt. xxij. di. c. i. **I**tem impa tor iurat pape. vt. lxij. di. tibi dno. et papa deponit impatorē. vt. xv. q. vi. s. ali9. **I**te ipse transtulit im perium de oriente in occidentem ex de elec. venerabi/ lem. ego creto po testates esse dis/ tinctas. licet pa/ pa qntoz vtraqz

potestate assumat sibi. s. cu aliquem legitimat et in spualibus r tempo ralibus. vt ex qui fil. sut le. p venerabilem. sed. illud facit ad potitionem regis qui s ipm fecesse potuit. vt ibi dicit. nec obstat q a seculari iudice appellatur ad papam. quia hoc fit ppter defectum iudicij secu laris. vt expimitur ex de fo. ope. ceterum. r vacante impio supplet de defectum impij. vt ex de fo. o. licet.

Procurfu. ar. q. in mrimonio et in alijs caulis spualibz vtedu no sic legibz impialibz sed oira xxxv. q. v. ad sedem. die ergo q illud ta tummodo determinat illud tpaliu. sed non illud verbum vtetur. et sic spuales caule ad iudicem secularem non ptinent. ex de iud. quanto. et de ofan. et affi. c. i. in fi. sicut nec caula sanguinis ad ecclesiasticu. vt xxiiij. q. viij. sepe principes. et. c. hys a quibz. ex ne cle. vel mo. sniam.

De capitulis pontificum. imperatores enim olim potestates appellabatur. vt. xxi. di. clericos. v. pontifex.

Mendacē. ex magna humilitate h loquitur sicut alibi. ij. q. viij. nos si incederent.

Utes. dissolui. x. q. v. q. ij. impiali. huc regula suppletur p aliam regulaz. q. pncipali destruo deo destruitur accessorium et omne quod sequitur ex eo. vt. ex de hō in stru. in dilectos. i. fi. sed huc regula multas recipit in stantias. oira legem eni sic si contrahatur post simplex votum. tñ cōtractus tenet. vt. xxvii. q. i. nupcia. rñ. Item prohibē. ne sententia feratur sub oditōne. tamen si lata fuerit tenet. ij. q. vi. s. biduū. Itē prohibetur ne epus o secret alterius ecclesiam. si tamen osecrauerit tenet osecratio. vt. viij. q. i. epus i dio. sed dic q huc regula intelligitur de talibz vbi ē ppetua caula. p. bis bitōis. scilicet vt ne filius cōtrahat cū matre. vel die q merentur dissolui nisi p cōstutōnez aliam tollerentur. ar. oira. xlv. di. de iudicis sed hoc i fauorem fiti. ff. de reli. sū. persone.

Vis. cōtemm. qui otemm. me leges peccat. tamen non omnis peccat qui non paret legibz vbi d consilio loquitur. vt. xiiij. q. i. quisquis. et sic aliud ē otemnere aliud non parere.

Asertum est. quas. id est quia eas. Negotijs. s. vult dicere q ex quo leges seruantur in negotijs laicorū. multo potius sūt seruande in negotijs clericorū. nisi obui ent canons statutis. s. ius. quia in nullius persona est omitterendum.

Estram. qd p nul. quod statuis generalibus continetur. vt. Di. xi. lxi. di. miramur.

Quod vero. hic intitulatur vntecima distinctio. in qua dicitur q consuetudo praua cedit legi tam ecclesiastice q seculari. Sed nota q consuetudo quedam est generalis quedam specialis. Specialis vt. h. e. catholica. xij. di. illa. Generalis que vniuersaliter o sensu omniū est approbata. et omnes astringit. h tanquam canō vel tanquam lex ē obseruanda. vt. h. e. ecclesiasticaz. et. c. q. s. nesciat.

modis omnibus pfitemur. et si fortasse quilibet vobis aliter dixit vel dicturus fuerit sciatis eum p certo mendacē. **I**te iohannes octauo loduico impatori. **Legis auctoritate dissoluitur quod contra eam fit**

Utes fili carissime qz qd oira leges accipitur. p leges dissolui meretur. **I**tem gelasius rufino et aprili epus. **Leges principū aut regulas patrū otemni nō decet**

Quis autem leges principum aut regulas patrū. aut amōnitōes paternas debere otemni putat nisi qui impunitū sibi tantū est met transire omissum. **I**te theodorico regi. **Seruētur ab omnibus romanoz principum leges.**

Qertū est magnificētiā vraz leges romanoz principum quas i negocijs hominum custodiēdas esse precepit. multo magis circa reuerentiā beati petri apli p sue felicitatis augmēto velle saluari. **I**tem leo quartus lothario augusto.

Romana lex nullius debet temeritate corrumpi.

Ugitamus clementiam vt hē athenus romana lex viguit absq p cellis vniuersis et qd p nullius persona homis remiscit esse corrupta. ita nūc robur suū ppiū et vigores obtineat.

D XI

Quod vero legibus consuetudo cedat. isidorus testatur in sinonimis li. v.

Praua vsus rōe supat a lege. **S**us auctoritati cedat. prauū vsu lex et ratio vincat. **I**te nicolaus ipa. michaeli impatori.

Specialis siue particularis est illa que homines alicuius loci astringit. et in eodem loco habet legis vigorem. vt. h. e. di. catholica. nisi sit one rosa. vt. xij. di. omnia. lxxvii. di. corepi. vel nisi pariat occasionem malignandi. tunc enim reicitur. ar. xij. di. nos o suetudinem. olim eni tonatiste de facili recipiebantur. et de o suetudine ad primatum promotebantur quod abolitum ē. quia in dē heretica prauitas minus cauebatur. vel nisi sit cōtraria o suetudini. vt. h. e. ij. et. iij. et nisi o sstitutio sit p dita ex illis caulis vt. h. e. xxiij. di. scienduz. vel nisi pnceps consentiat. vel nisi sit sup tali articulo q indifferēs ē. vt. h. e. xx. di. illa. s. melius distingue vt dixi s. di. viij. frustra. in glosa ex hys

Statutis pontificū consuetudo cuiusq refragari non potest.

Qnssequens est vt qd ab huius sedis rectoribus plena auctate sanctit. nulli o consuetudinis ppediēte ditione ppias sequendo tm vltates remoueatur. sed firmiter atq inconculse teneatur. **I**te iulius papa. **A cōsuetudine romane ecclie mēbris dissentiri nō licet**

Nolite errare fratres mei. doctrimis varijs et extraneis nolite ab duci. Et instituta aploz et aplico rū viroz canōesqz habetis hys fruamini. vt freti oira cūcta mimico rū iacula p sstē valeatis. Satis eni indignum est quēq vel pontificum vel ordimū subsequentium hanc regulam refutare quam beati petri se de et sequi viderint et docere. Multū ouenit vt totū corp⁹ ecclie i hac sibi obseruatione cōcordet que inde auctoritatē habet vbi dñs ecclie totius posuit principatum. **I**te co dicis libro octauo. titulo que fit lōga o suetudo. **U**sus et cōsuetudo et legē et rōz vincere non pnt

Qnsuetudis vsusqz longeuū nō vilis auctoritas ē. verū non vsqz adeo sui valitura momenta vt aut rationem vincat aut legem scriptā

Cum vero nec sacris canonibus nec humanis legibus cōsuetudo obuiare monstratur inconculsa suanda est. **V**n aug ait ex dictis basilij. **I**nuiolabilis cōsuetudo ē que nec humanis legibz nec sacris canonibus obuiare monstrat.

Celestiacaz institutionum quasdam scripturis quasdam vero

traria o sstitutōni. vt. h. e. ij. et. iij. et nisi o sstitutio sit p dita ex illis caulis vt. h. e. xxiij. di. scienduz. vel nisi pnceps consentiat. vel nisi sit sup tali articulo q indifferēs ē. vt. h. e. xx. di. illa. s. melius distingue vt dixi s. di. viij. frustra. in glosa ex hys

Sus auctoritati scripte.

Mcat. vt. s. di. viij. veritate.

Qnssequens. ē. i. ouenies

Plena. pape auctoritas plena est. alioz epoz semiplena. qz ipi sūt vocati in pte sollicitudinis non in plenitudinem potestatis. vt. ij. q. vi. decreto. c. qui se scit.

Consuetudinis. nisi talis sit o suetudo que possit p iudicare iuri. vt. no. s. viij. di. frustra.

Nolite docē. patet h q n semp o suetudinez romane ecclie tene mur sequi. nisi ipsa precipiat eam seruandaz. vt. h. e. c. vl. multa eni s uat ecclia romana q alie non seruane vt. xxi. di. aliter. de o. di. iij. de tri. na. et di. i. de yms.

Qnsuetudis. vicit. ar. q. cōsuetudo nūquā tollit leges. s. di. i. cōsuetudo. Sed obicitur. huc lex aut loqitur de bona consuetudine aut de mala. si de

bona illam nulla vincet. s. viij. di. frustra. Si de mala. nō potest dici q eius non sit vilis auctoritas. Ad hoc dicunt quidā. q principium loquitur de bona et finis de mala consuetudine. Sed ille intellectus ineptus est. qui sepat caudam a capite. quod non licet. ex de baptismo et ei⁹ effe. maiores. s. cetera. Alij fere omnes ita exponunt. quod hic dicit. non vincit legem. supple generaliter. sed in eo municipio bene vincit vbi seruatur. sed certe de hoc nūquam aliquis dubitauit q consuetudo particularis debet vincere legem in omnibus alijs locis. iteo exponas de consuetudine particulari. que licet bona sit tamen non vincit legem etiam in illo loco nisi assint illa que dixi. s. viij. di. frustra. et pone p. ca. extra. de cā. pol. cum ecclesia fuerina. dic ad consuetudinem scdm canones sufficit q sit rationalis et prescripta. vt extra d

Celestiacarum. traditione. sine scriptis.